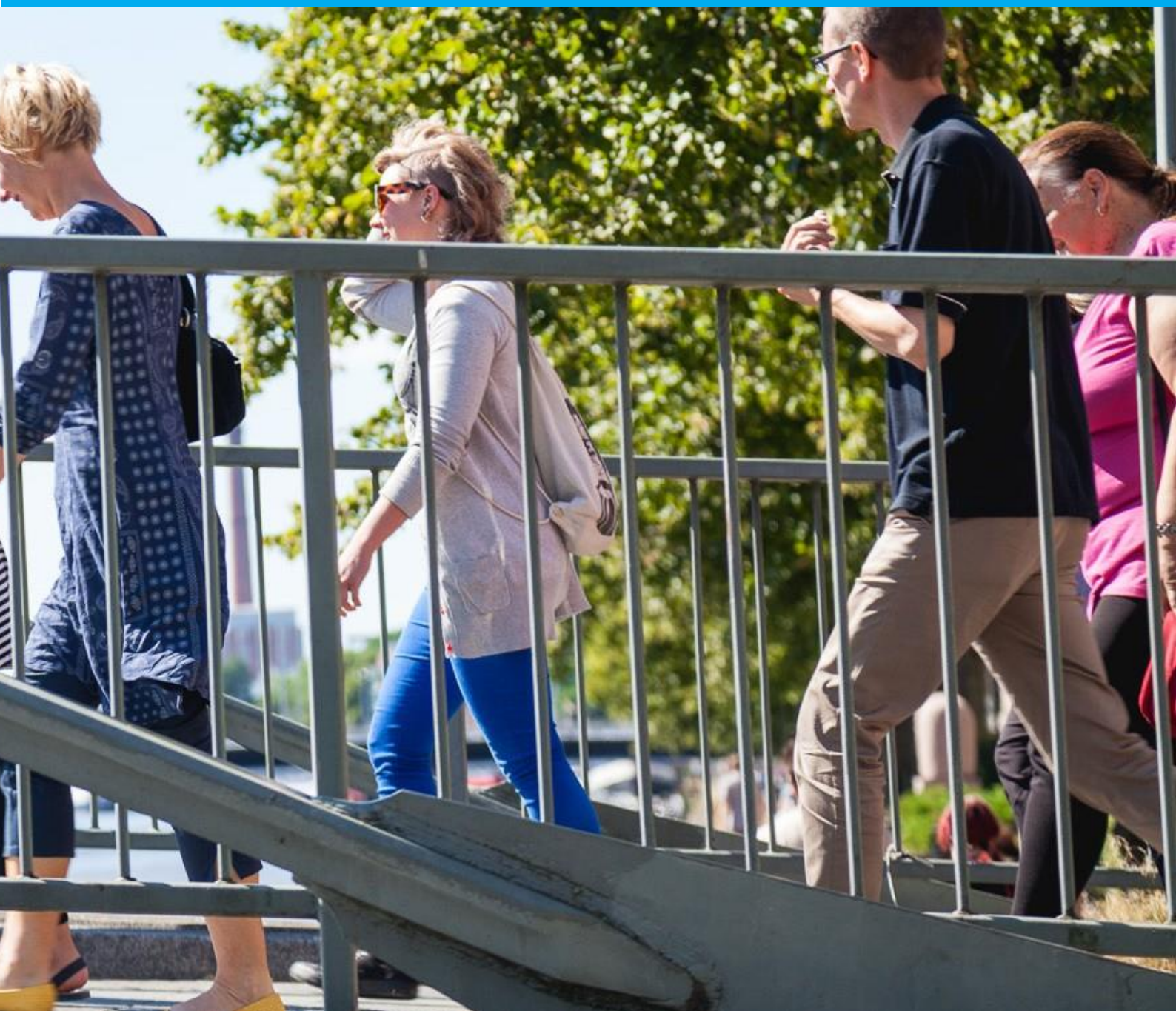

Turun kaupungin laaja hyvinvointikertomus 2020

Sisällys

1. Turun strategia hyvinvoinnin edistämiseen	2
2. Turkulaisten hyvinvointi tilastojen valossa.....	12
2.1 Yhteenveto	12
2.2 Kaikki turkulaiset.....	14
2.3 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	18
2.4 Nuoret ja nuoret aikuiset	23
2.5 Työkäiset	27
2.6 Ikäihmiset	29
2.7 Talous ja elinvoima	30
3. Miten tästä eteenpäin?.....	32

” Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Käsillä oleva raportti on terveydenhuoltolain mukainen laaja hyvinvointikertomus.

1. Turun strategia hyvinvoinnin edistämiseen

Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Turun kaupunkistrategia

Suomen Turku on kaupunkistrategiassaan määritellyn vision mukaisesti kiinnostava ja rohkeasti uudistuva eurooppalainen yliopisto- ja kulttuurikaupunki, jossa on hyvä elää ja onnistua yhdessä. Turku uudistuu ja kasvaa tulevina vuosina rohkeasti, keskeisinä tavoitteinaan kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja aktiivisuuden sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyn edistäminen kestäväällä tavalla. Kaupungin elinvoiman ja kasvun tulee rakentua ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväälle perustalle. Kaupungin kehittämisen on oltava johdonmukaista ja sen tulee perustua sekä Turun mainetta kantaviin vahuuksiin että turkulaisten omiin kokemuksiin kotikaupungistaan. Turku haluaa samalla kantaa vastuunsa koko kaupunkiseudun kilpailukyvyistä ja menestyksestä. (Turun kaupungin strategia: https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kaupunkistrategia_2018.pdf)

Turku tekee hyvää asukkaidensa ja asiakkaidensa hyvinvoinnille sekä kaupungin ja elinkeinoelämän kilpailukyvyille. Hyvinvoinnille keskeistä on aktiivinen elämäntapa, johon kannustamme kaupungin asukkaita. Asukkaiden mahdollisuuksia ottaa vastuuta itsestään ja läheisistään vahvistetaan ennaltaehkäisevillä palveluilla. Kaupunkia ja palveluita kehitettäessä arkiliikunnan mahdollisuuksia parannetaan. Kaupunki etsii ja kokeilee toimintamalleja, joilla kavennetaan hyvinvointieroja ja ehkäistään syrjäytymistä. Palveluiden kysyntää ennakoimalla kohdennamme palvelut oikea-aikaisesti sinne, missä niiden vaikuttavuus on suurin. Uudistamme palveluprosesseja ja -kanavia yhdessä asiakkaiden kanssa. Luomme asukkaillemme ja asiakkaillemme mahdollisuuden käyttää palveluita ajasta ja paikasta riippumatta digitalisoidulla palveluilla.

Turku ehkäisee ja vähentää aktiivisesti asukkaidensa eriarvoisuutta. Tasapuolinen kaupunkikehitys, toimivat asuntomarkkinat, varhaiskasvatus ja koulutus ovat tässä keskeisessä asemassa. Turku haluaa olla tasa-arvoisen kaupunkikehittämisen ja lähiöpolitiikan edelläkävijä. Alueiden eriarvoistumiskehitykseen puututaan mm. lähiövisiolla. Lähiövisio on työkalu tunnistaa asuinalueiden vahvuuksia ja heikkouksia sekä kohdentaa kehittämistoimenpiteitä näiden perusteella. Lisäksi lähiövisio pyrkii tukemaan palveluiden ja rakenteen poikkisektoriaalista yhteiskehittämistä sekä niihin liittyviä toimenpiteitä. Turun lähiövisio tullaan tekemään yhteistyössä vuosina 2020–2022 toteutettavan valtakunnallisen lähiöohjelman kanssa ja on samalla jatkoa edelliselle valtakunnalliselle lähiöohjelmalle. Kestävän kasvun saavuttamiseksi toimivilla asuntomarkkinoilla turvataan riittävä ja kohtuuhintainen vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntotuotanto. Monimuotoisella asuntotuotannolla huolehditaan eri asuntotyypeistä uusillekin asuinalueille. Lähiöiden täydennysrakentamisella on mahdollista elävöittää alueita, turvata palvelurakenteen kestävyttä ja kaventaa alueiden välistä eriarvoisuutta. Koulutus on parasta eriarvoisuutta ehkäise-

vää ja kaventavaa työtä. Turku panostaa erityisesti laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, jonka vaikuttavuus on suuri. Turku tukee erityisen haastavien alueiden kouluja, jotta koulutus olisi tosiasiasa tasa-arvoista jokaiselle turkulaiselle lapselle. Liikkumattomuutta vähennetään ja nuoria kannustetaan aktiiviseen elämäntapaan tukemalla harrastustoimintaa. Kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelujen tarjontaa pidetään yllä myös lähiöissä. Tavoitteena on, että Turku on Suomen paras maahanmuuttajien kotouttaja. Asunnottomuuden haasteen vastataan asuntotuotannon ja palveluohjauksen keinoin. Muistakin ihmisarvoisen elämän turvaavista palveluista, kuten hätäavuksi annettavasta ruoka-avusta, huolehditaan. Aktiivisella nuorisotakuun toimeenpanolla pyrimme tehokkaasti ehkäisemään syrjäytymistä ja varmistamaan, että nuoret pääsevät koulutukseen ja vastavalmistuneet työelämään mahdollisimman nopeasti. Tavoitteenamme on, että kaikki nuoret saavat vähintään toisen asteen tutkinnon.

Kaupunki ja sen palvelut ovat olemassa kaupunkilaisia varten. Lupaamme, että vuonna 2029 turkulaiset ovat kaikkein tyytyväisimpiä suurten kaupunkien asukkaita ja kokevat saavansa parhaan palvelukokemuksen. Jotta tavoite voi toteutua, sitoudumme toimintalupauksiin, jotka on laadittu tärkeäksi kokemiemme yhteisten arvojen pohjalta. Toimintalupaukset ovat toimintamme perusta, ja näyttävät meille, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä tavoiteltavaa, mikä tärkeää. Asukas- ja asiakaslähtöisyys on ensimmäinen toimintalupauksemme. Arvostamme asukkaitamme ja asiakkaitamme. Tarjoamme laadukkaita ja helposti saatavia palveluja hyvällä asenteella kaikkia kunnioittaen. Kehitämme kaupungin palveluita ammattitaitoisesti yhdessä asukkaittemme, asiakkaittemme ja kumppaniemme kanssa. Vastuullisuus ja suvaitsevaisuus on toinen palvelulupauksemme. Toimimme kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti kaikessa toiminnassamme ja kannamme vastuamme viihtyisästä ja turvallisesta elinympäristöstä sekä tulevista turkulaisista. Teemme päätöksiä perustuen parhaaseen käytössä olevaan tietoon ja päätöksentekomme on johdonmukaista ja läpinäkyvää. Edistämme erilaisuuden hyväksymistä, yhteisöllisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koko kaupungissa. Uudistuminen ja yhteistyö on kolmas palvelulupauksemme. Uudistamme toimintaamme aktiivisesti ja arvostamme osaamista. Haluamme olla uutta luovia rohkeita edelläkävijöitä. Teemme yhteistyötä kaikilla tasoilla. Yhteistyömme perustuu arvostukseen, avoimuuteen ja luottamukseen. Haluamme onnistua ja menestyä yhdessä.

Turun kaupungin strategia toteutuu kahden strategisen ohjelman kautta. Hyvinvointi ja aktiivisuus-ohjelman pääteemat ovat terve ja hyvinvoiva turkulainen, osaava ja oppiva turkulainen sekä aktiivinen turkulainen. Terve ja hyvinvoiva turkulainen -osiossa on kuvattu väestön kestävään hyvinvointiin liittyvät tavoitteet, tuottavuuden parantaminen ehkäisevällä työllä sekä palveluiden kehittäminen vaikuttavilla ja asiakaskeskeisillä palveluprosesseilla. Osaava ja oppiva turkulainen -osiossa on kuvattu kaupungin henkilöstöön ja sivistystoimialan palveluverkkoon liittyvät linjaukset, kaupunkilaisten elinikäisen oppimisen tukemisen keinot sekä vieraskielisen väestön potentiaalin valjastamisen ja kielitaidon kehittämisen tavoitteet. Aktiivinen turkulainen -osiossa on kuvattu keinot ja tavoitteet, joilla kaupunkilaisten vapaa-ajan aktiivisuutta voidaan lisätä. Osiossa keskitytään omatoimisuuden ja itsepalvelun kasvattamiseen, palveluohjauksen kohdistamiseen, vanhoista toimintatavoista luopumiseen ja palvelujen uudistamiseen sekä kehittämiseen yhteistyössä kansalais- ja järjestötoiminnan kanssa. Osiossa painotetaan myös osallisuuden

kasvattamista suunnittelussa, toteutuksessa ja päätöksenteossa sekä kulttuurikaupungin aseman vahvistamista.

Kilpailukyky ja kestävä kasvu -ohjelma koostuu kolmesta pääteemasta: yrittävä ja osaava Turku, vaikuttava ja uudistuva Turku ja rakentuva Turku ja ympäristö. Yrittävä ja osaava Turku -osiossa on kuvattu kaupungin linjaukset yritysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja innovaatioiden tukemiseen, työllistämistoiminnan uudistamiseen sekä logistisen aseman vahvistamisessa. Osiossa käsitellään myös kaupungin vetovoimaa matkailijoiden, tapahtumien ja kongressien kaupunkina sekä Suomen vetovoimaisimman yliopisto- ja opiskelijakaupungin aseman vahvistamista. Vaikuttava ja uudistuva Turku -osiossa on kuvattu kaupungin oman toiminnan uudistumista, omistajaohjauksen vaikuttavuuden parantamista, tilojen käytön uudistamista sekä sähköisten palvelukanavien rakentamista. Rakentuva Turku ja ympäristö -osiossa on kuvattu kaupunkirakentamisen suuntaviivat, keskustan kehittäminen, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan tavoitteet sekä asumisen painopisteet ja tavoitteet.

Kaupungin toiminnan päämääränä on kaupunkilaisten kestävä hyvinvointi. Väestön ikääntyminen, työttömyys, hyvinvointiin liittyvien ongelmien kasaantuminen, liikunnan vähäisyys ja resurssien oikea kohdentaminen ovat esimerkkejä toimintaympäristöön liittyvistä haasteista, joiden ratkaiseminen edellyttää kokonaisvaltaista toimintatapojen muutosta. Kaupungin palvelurakennetta on muutettava siten, että kallis erityistyö ja korjaava työ vähenevät ja toimintaa suunnataan mahdollistavaan ja ehkäisevään työhön. Palvelumuotoilulla parannetaan erityisesti paljon palveluja käyttävien palveluketjuja. Kun investoidaan oikealla tavalla ehkäiseviin, tarpeenmukaisesti monialaisiin ja yhteen sovitettuihin palveluihin, syntyy sekä hyvinvointihyötyjä että taloudellisia säästöjä. Palvelut järjestetään eheiden ja vaikuttavien palveluketjujen avulla siten, että asiakaspalvelu on toiminnan keskiössä. Palveluja toteutetaan kiinteässä ja laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Palveluiden järjestämisessä varaudutaan väestönkasvuun ja palvelutarpeen muutoksiin. Asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen tehtävä myös tulevaisuuden kunnassa. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen nähdään myös taloudellisesti kannattavana investointina tulevaisuuteen. Turussa on nollatoleranssi rasismille.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toteuttaminen ovat kaupungin perustehtäviä sekä kilpailukykyyn edellytys myös tulevaisuuden kunnassa. Uudessa kunnassa sivistysroolin merkitys tulee korostumaan. Koulutuksen vastaaminen yksilöiden erilaisiin henkilökohtaisiin tarpeisiin, globaalin talouden murrokseen liittyviin työelämän muutoksiin, teknologiseen kehitykseen ja elinikäiseen oppimiseen kuuluvat asiat ovat esimerkkejä toimintaympäristöön liittyvistä haasteista. Haasteisiin vastaaminen edellyttää kykyä jatkuvaan uudistumiseen, jonka perustana ovat erilaiset yhteistyöverkostot ja uuden teknologian tuomat uudet toimintamahdollisuudet. Maahanmuuttajien koulutukselliset tarpeet tulee ottaa vahvasti huomioon kotoutumisen tukemisessa.

Aktiivisella harrastamisella on yhteys parempaan koettuun terveyteen ja hyvän elämän kokemuksiin. Aktiivisuus tukee elämän hallintaa ja mielekkyyttä, antaa elämyksiä sekä vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja pidentää elinikää. Aktiivinen vapaa-aika tarjoaa elämään sisältöä ja on olennainen osa hyvän elämän

perustaa. Aktiivinen turkulainen voi hyvin. Merkittävänä toimijana kaupungin aktiivisuutta edistävien kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tuottamisessa sekä nuorisopalveluissa on kolmas sektori, jota kaupunki tukee avustuksilla. Avustusjärjestelmää uudistamalla ja yhtenäistämällä voidaan parantaa kolmannen sektorin edellytyksiä toimia kaupungin strategisia tavoitteita toteuttavalla tavalla. Kulttuuripääkaupungin perintönä syntyneitä teemoja edelleen kehittämällä sekä jatkamalla hyviksi arvioituja toimintatapoja voidaan vahvistaa ja tukea monimuotoisen kulttuuritarjonnan syntymistä. Aktiivisuuden lisäämisessä olennaisia osatekijöitä ovat omatoimisuuden ja itsepalvelun mahdollistaminen, palveluohjauksen kohdistaminen passiivisiin asukkaisiin ja yhteisten palvelujen kehittäminen. Palvelujen uudistamisen on oltava jatkuvaa. Asukkaiden osallisuuden ja aktiivisuuden merkitys korostuu entisestään.

Hyvinvointi ja aktiivisuus -ohjelman eteneminen 2019

Kaupungin lakisääteisenä tehtävänä ja toiminnan päämääränä on turkulaisten hyvinvointi. Hyvinvoinnin edistäminen on laaja-alaista ja poikkihallinnollista työtä, joka edellyttää kaikkien kaupungin toimialojen sekä myös muiden toimijoiden yhteistyötä sekä työskentelyä yhteisten tavoitteiden eteen. Hyvinvointi ja aktiivisuus -ohjelman mukaisesti tavoitteena on mahdollistaa turkulaisten terveys, oppiminen ja aktiivisuus. Ohjelman toimeenpano on edennyt pääsääntöisesti hyvin.

Terve ja hyvinvoiva kaupunkilainen -osiossa keskeistä on ollut toimialat ylittävien palveluketjujen kehittäminen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelurakenteen muutosten ja asiakaslähtöisten palveluprosessien toteuttaminen. Sipilän hallituksen maakunta- ja sote-uudistuksen kaatumisen jälkeen alueellinen yhteistyö on jatkunut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelman rakenteessa.

Hyvinvoinnin puitteiden luomisessa on keskitytty asukaslähtöisten palveluketjujen kehittämiseen ehkäisevästä työstä korjaavaan työhön ja sen edellyttämän toimijoiden välisen yhteistyön vahvistamiseen. Poikkihallinnollisuuden lisäämisellä on liitetty fyysinen ympäristö, palvelut ja kuntalaisten osallistumismahdollisuudet paremmin yhdeksi kokonaisuudeksi. Strategisella tasolla hyvinvoinnin ohjausryhmällä on keskeinen rooli poikkihallinnollisen yhteistyön vahvistamisessa edelleen. Toimintaa tukee *Turku tekee hyvää* -viestintä.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen on paneuduttu uusin toimin mm. perhekeskusten kehittämistyössä, käynnistämällä lasten ja nuorten palveluketjujen alueellinen tarkastelu sekä valmistelemalla toimijoiden yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Syvälahden ja Ypsilonin monitoimitiloissa vahvistettiin taloissa toimivien toimialojen yhteistyötä. Vapaa-aikatoimialalla paneuduttiin erityisesti kirjasto- ja nuorisopalveluiden keskinäisen yhteistoiminnan kehittämiseen.

Työikäisten hyvinvoinnin edellytysten vahvistamisessa keskeisiä toimia olivat Maahanmuuttajien osamiskeskus sekä 2020 käynnistyvän työllisyyden kuntakokeilun valmistelu. Ikäihmisten toimintakykyä vahvistivat mm. Voimaa vanhuuteen -toiminta sekä Taidekori ja muut kulttuurihyvinvoinnin toiminnot.

Monisyisiin visaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin on linjattu omat toimenpideohjelmat kaupunginvaltuustossa 1/2019. Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen edistäminen -toimenpideohjelman sekä asunnottomuuden vähentäminen -toimenpideohjelmien mukaisia toimenpiteitä on käynnistetty kaikilla toimialoilla sekä kaupungin ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Syrjäytymisen ehkäisy on osa kaupungin Smart and Wise Turku -kärkihanketta.

Kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluissa uudistettiin organisaatiota ja toimintatapoja. Muutoksilla vahvistettiin varhaista tukea lapsille ja perheille. Perhekeskumallia kehitettiin toimialojen ja alueellisena yhteistyönä. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien kasvuun reagoitiin lisäämällä koulupsykologeja sekä palkkaamalla 10 psykiatrista sairaanhoitajaa yläkoulujen ja toisen asteen oppilaiden tueksi.

Terveyspalveluissa sähköisen asioinnin määrä on lisääntynyt selvästi Omaolo –palvelun laajentumisen myötä. Keskeisenä haasteena on kyetä vastaamaan väestön kasvavaan palvelutarpeeseen perustasolla. Ikäihmisten palveluohjausta on edelleen kehitetty ja tämä näkyy mm. kotihoidon alimman palveluluokan asiakasmäärän tavoitteenmukaisena vähenemisenä. Kotiutus- ja kuntoutustoimintaa kehitettiin ja arvioivan kuntoutusjakson jälkeen omatoimisten asiakkaiden osuus kasvoi jopa tavoitteita enemmän.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa onnistuttiin erityisesti raskaampien palveluiden sisäisissä rakennemuutoksissa. Vanhuspalveluiden laitoshoidon purkamisessa eteneminen on ollut osittain tavoitetasoa nopeampaa. TYKS:n siirtoviivepäivät on saatu kääntymään laskuun. Myös erikoissairaanhoidon vuodeosastohoidossa on tapahtunut vähenemistä ja painopiste on siirtynyt strategian mukaisesti avohoitoon. Lastensuojelun sisällä painopistettä on pystytty siirtämään avohuollon puolelle. Avohuollon ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen saatavuus on parantunut ja perheille kotiin annettavia tukitoimia on lisätty. Panostukset ovat näkyneet lastensuojelun tarpeen ja uusien huostaanottojen vähenemisenä. Avohuollon ja kii-reellisten sijoitusten määrä on kasvanut. Tavoitteen mukaisesti sijaisperhehoidon osuus on lisääntynyt.

Kaupunkilaisten kilpailukykyisen osaamisen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien luominen edellyttävät kykyä jatkuvaan uudistumiseen. Vuonna 2019 palvelutarve kasvoi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Lähivuosina opiskelijamäärän kasvua on odotettavissa myös nuorisoasteen koulutuksessa. Positiivisen rakennemuutoksen tuoma alueellinen työvoiman kysyntä heijastuu palvelutarpeeseen. Palvelutarpeessa huomioidaan myös vieraskielisten kuntalaisten kasvava määrä.

Oppilaitosten ja päiväkotien peruskorjauksia sekä uudisrakentamista on käynnissä laajasti. Yli-Maarian monitoimitalon toiminta käynnistyi 1/2019 ja Puolalan koulun peruskorjaus valmistuu kesällä 2020.

Kuntalaisten osaamista on vahvistettu toteuttamalla sivistystoimialan kaikilla palvelualueilla STEAM Turku -konseptia, jonka tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten kiinnostusta matematiikan ja luonnontieteiden oppimiseen. Kansainvälisyyden edellytyksiä parannetaan lisäämällä varhaiskasvatuksen kielirikas-

teisuutta, käynnistämällä kansainvälisen koulun laajentaminen, aloittamalla A1-kielen opetus perusopetuksen ensimmäisellä luokalla sekä tekemällä selvitys englanninkielisen ammatillisen koulutuksen aloittamisesta.

Turun kaupunki käynnisti vuonna 2020 valmistuvan laaja-alaisen osaamisen kehittämisen visiotyön, joka kattaa lisäksi koko koulutuspolun perusasteelta korkea-asteelle saakka.

Kaupunkilaiset käyttävät ahkerasti Turun monipuolisia kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluja. Vapaa-aikatoimialan palveluissa kirjattiin 4,9 miljoonaa kokonaiskäyntikertaa ja palveluihin oltiin hyvin tyytyväisiä. Kaupunki jatkoi tiivistä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa aktiivisen elämäntavan edistämiseksi. Kuntalaisten elintapoihin vaikutettiin juurruttamalla perusopetuksen oppilaille Liikkuva koulu -toimintamalli ja käynnistämällä Terveempää elämää –hanke sekä käynnistämällä Liikkuva toinen aste –hanke. Yläkouluissa pilotoitiin harrasteikkuna toimintamallia. Turkulaisten suosituimmat vapaa-ajan harrastukset vuonna 2019 olivat aiempien vuosien tapaan lukeminen, käsityöt ja valokuvaus.

Kaupungissa otettiin käyttöön asukkaiden kuulemisia varten Kerro Kantasi -verkkopalvelu ja valmisteltiin kaupunkitasoisen Osallistuvan budjetoinnin käyttöönottoa. Nuorisopalvelujen osallistuva budjetointi saatiin käyttöön lähes kaikilla nuorisotiloilla. Kaupungin suuralueilla jatkui virkamiesten ja asukkaiden yhteistyöryhmien toiminta. Toimialoilla panostettiin asiakasosallisuuden lisäämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen mm. palvelulupausten ja asiakaspalautteen kautta. Vuonna 2019 päivitettiin kaupungin tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Asukas- ja asiakastietoa täydensivät vuoden aikana Fin-Sote-hyvinvointikyselyn, Kouluterveyskyselyn ja PYLL (menetetety elinvuodet) -tutkimusten tulokset. Aluekohtainen tieto koottiin alueprofiili -työkaluun.

Vapaa-aikatoimialan tapahtumat ja palvelut tarjoavat elämyksiä matkailijoille ja rakentavat samalla uudistuvaa kaupunkikulttuuria turkulaisille. Kulttuuripääkaupunkivuodesta tulee vuonna 2021 kuluneeksi 10 vuotta. Merkkivuoteen valmistautumiseksi toteutettiin ulkoinen arviointi (Cultural and Strategy Health Check) vuoden 2011 tavoitteiden saavuttamisesta sisältäen suosituksia tulevaisuuteen. Historian museon sijoituspaikaksi päätettiin Linnanniemen alue, ja konseptia kirkastettiin ottamalla työnimeksi Historian ja tulevaisuuden museo.

Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet

Strategisen ohjelman lisäksi hyvinvointia ja terveyttä tukevat maahanmuuttajien kotouttamisohjelma, Smart and Wise Turku -kärkihankkeen toimenpideohjelma syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja sosiaalisen kaupunkikehityksen edistämiseksi, turvallisuussuunnitelma, selvitys ja suunnitelma asunnottomuuden vähentämiseksi, asunto- ja maapolitiikan periaatteet, maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus, kaupunkiseudun asunto- ja maapoliittinen ohjelma, pyöräilyn kehittämissuunnitelma 2029, meluntorjunnan toimintasuunnitelma, kunnan koulutuksen kehittämissuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunni-

telma, mielenterveys- ja päihdeohjelma, Turun malli lähisuhde- ja perheväkivaltaan puuttumisessa, vanhuspalvelusuunnitelma, Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma, yhdenvertaisuussuunnitelma, työllisyyden kuntakokeilu ja lähiöohjelma.

Turussa on toimivia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita. Hyvinvoinnin edistäminen on oma strateginen ohjelmansa ja sen toteutumisesta raportoidaan kaupunginvaltuustolle vuosittain. Hyvinvoinnin ja aktiivisuuden strategisen ohjelman ohjausryhmä toimii monialaisena hyvinvoinnin yhteistyöryhmänä ja konsernihallinnossa on nimetty hyvinvointikoordinaattori. Kaupunginvaltuustolle raportoidaan väestöryhmien välisistä terveyseroista, asukkaiden osallistumiskeinot on kuvattu kaupungin verkkosivulla ja turvallisuussuunnitelman perusteella on päätetty toimenpiteistä luottamushenkilöjohdossa. Kaupungin kotouttamisohjelman toteutumisesta raportoidaan kaupunginvaltuustolle. Samoin kunnan elinvoiman edistämisestä raportoidaan vuosittain kaupunginvaltuustolle kilpailukyvn ja kestävän kasvun strategisen ohjelman raportoinnin yhteydessä. Turussa ei ole perinnettä terveydenhuoltolaissa tarkoitetun laajan hyvinvointikertomuksen valmistelusta ja hyödyntämisestä vaan asia on nivelletty osaksi strategiaraportointia. Kaupunki kuuluu Maailma terveysjärjestön terve kunta- verkostoon ja toimii osana alueellista Varsinais-Suomen kuntien hyte-koordinaattoriverkosta.

Turun kaupungin yhtenäinen tiedolla johtamisen toimintatapa tehostaa strategista johtamista ja parantaa strategian toimeenpanon edellytyksiä. Lisääntynyt ymmärrys asiakkaiden palvelutarpeista yhdistettynä tietoon palvelujen tuottamiseksi tarvittavista resursseista parantaa toiminnan ja talouden suunnittelun laatua sekä ennakoitukykyä. Resurssit kyetään paremmin suuntaamaan sinne missä niillä pystytään tuottamaan eniten hyvinvointia ja lisäämään kaupungin kilpailukykyä. Kyky tunnistaa eniten kehittämistä vaativat palvelut ja arvioida luotettavasti näistä kehittämiskohteista saatavia hyötyjä ja kustannuksia paranee. Kaupungin sidosryhmien, erityisesti yritysten, kehityspotentiaalia kyetään paremmin hyödyntämään luomalla toimintatapoja ja tiedonhallinnan ratkaisuja, joilla tietämystä ja vuorovaikutusta lisätään tutkimus-, tuotekehitys- ja käyttäjäyhteisöjen välillä.

Kaupungin kehittämistä sparraavaa tutkimustoimintaa toteutetaan ja sen tulosten hyödyntämistä kehitetään yhteistyössä yliopistojen kanssa. Turun kaupunkitutkimusohjelma on Turun kaupungin, Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteinen tutkimusohjelma, jossa tehdään kaupunkikehitystä koskevaa monitieteistä akateemista tutkimusta. Ohjelman tavoitteena on tarjota työkaluja kaupungin päätöksentekoon, kanavoida yliopistotutkimuksesta näkökulmia, ideoita ja neuvonantoa kaupungin johtamiseen sekä tutkimusaiheita, -haasteita tai -pyyntöjä kaupunkihallinnosta yliopistoihin ja kehittää yliopistojen ja kaupungin johdon välistä tiedonvaihtoa. Tutkimusohjelma on kansainvälisesti urauurtavaa yhteistyötä. Sen antia käytetään hyväksi akateemisen maailman lisäksi kaupungin päätöksenteossa. Turku toteuttaa hyvinvointia tukevia projekteja ulkoisella rahoituksella ja tekee yhteistyötä muiden toimijoiden hankkeiden kanssa.

Turku tekee merkittävää yhteistyötä eri kumppaneiden kanssa ja kehittää kumppanuuden eri muotoja aktiivisesti. Esimerkkinä voidaan mainita osallistamistoimintaan liittyvän verkoston yhteistyö, siinä toimivat yritykset ja kolmannen sektorin toimijat. Kaupunkirakenteen kehittämisessä toteutetaan suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä uusia kumppanuuden muotoja, joilla tuetaan alueiden rakennuskannan ja siihen liittyvän palveluverkon kehittämistä. Esimerkkinä Runosmäen alueen palveluiden keskittäminen sekä sitä kautta mahdollistuva alueen täydennysrakentamismahdollisuus. Turku tekee laajasti yhteistyötä yritysten ja kolmannen sektorin kanssa myös hyvinvoinnin edistämisen alalla. Kaupunki on mahdollistaja ja vaikuttavan yhteistyön tekijä. Yritysyhteistyön kasvattamiselle on edelleen tarve ja sitä varten kehitetään uusia tapoja yhteistyölle. Järjestöjen kanssa yhteistyötä tehdään paljon. Liikuntaan ja nuorten toimintaan keskittyviä järjestöjä Turussa toimii satoja ja sosiaali- ja terveysalalla niitä on yli kahdeksansataa. JärjestöSotehanke 113:n järjestöt tukevat hyvinvointia tarjoamalla tukea elämäntilanteeseen, järjestämällä toimintaa ja tekemistä, tiedottamalla ja verkottumalla, rakentamalla mahdollisuuksia ihmisten osallisuudelle ja tuottamalla palveluja.

TEA-viisari mittaa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuutta ja se perustuu kuntien asiantuntijoiden itsearvioon ja tilastotietoon. Turun TEA-aktiivisuus on tasolla 73 kun se koko maassa on 68 ja muissa kuutoskaupungeissa vaihtelee välillä 71–76. Vuonna 2008 Turun arvo oli 45 ja nykyinen taso on viime vuodet olleet pysyvä. Kunnan johdon aktiivisuus Turussa on 87 (koko maa 78, muut kuutoset 86–96), perusopetuksen aktiivisuus 68 (66, 64–68), lukiokoulutuksen 70 (69, 69–72), liikunnan 83 (74, 74–91), perusterveydenhuollon 65 (67, 69–86) ja kulttuurin 69 (59, 57–76). Ammatillisen koulutuksen TEA-aktiivisuutta ei ole saatavilla Turusta. Turun vahvuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ovat paikallisen turvallisuussuunnitelma hyväksyminen valtuustossa, erillinen osallisuusohjelma, avustukset yhteisöille, lapsiparlamentti, hyvinvointi- ja terveystavoitteiden arviointi tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa, nimetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori ja jätemäärän vähentämistavoite. Toimia kaupunkilaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa päätösten valmisteluun verkossa tai hankintojen valmisteluun, seurantaan tai arviointiin on tehty. Näihin kuuluvat asukasbudjetin käyttöönotto edistämään kaupunkilaisten hyvinvointia, kokemusasiantuntijoiden kouluttaminen ja kuuleminen, Kerro kantasi-palvelu ja innovatiivisen hankinnan suunnittelu. Asukasbudjetti käynnistyy maaliskuussa 2020 kaikilla suuralueilla järjestettävillä aluefoorumeilla. Niiden yhteydessä asukkaat pääsevät yhdessä pohtimaan oman alueensa tarpeita. Ehdotukset voivat koskea esimerkiksi parannuksia omaan elinpiiriin, yhteistä toimintaa, innovatiivisia tapahtumia ja uudenlaisia palveluita. Hyvinvointitoimialan johtoryhmä seuraa säännöllisesti asiakaskokemusta kehittämisen perustana. Kaupungin johtoryhmä seuraa kaupunkilaisten elintapojen muutoksia tai niihin vaikuttavia tekijöitä. Turun heikkouksia ovat se, ettei kaupunki arvioi päätöksenteossaan hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia ennakoarviointina, ja se, ettei kuntalaisten ravintotottumuksia ei ole tarkasteltu ikäryhmittäin hyvinvoinnin ja terveyden kannalta eikä kenenkään kaupungin työntekijän toimenkuvaan sisälly järjestöyhteistyön kokonaisvaltainen koordinointi, vaikka kaupunki tekee yhteistyötä yhdistysten kanssa hyvinvoinnin edistämiseksi, myöntää merkittäviä toiminta-

avustuksia ja tarjoaa tiloja toimintaan edullisesti. TEA-viisari perustuu osittain tulkintaan, mikä saattaa johtaa vajavaiseen kuvaan asioiden tilasta.

TEA-viisari	Turku	Tampere	Oulu	Espoo	Vantaa	Helsinki	Kaarina	Raisio	Naantali	Kuutoskaupunkien keskiarvo	Koko maa
Kaikki sektorit	73	72	75	71	76	76	65	68	65	74	68
<u>Kuntajohto</u>	87	95	88	86	92	96	57	50	73	91	78
<u>Perusopetus</u>	68	68	67	67	66	64	61	70	68	67	66
<u>Lukiokoulutus</u>	70	70	69	70	72	71	..	76	86	70	69
<u>Ammatillinen koulutus</u>	66
<u>Liikunta</u>	83	74	91	84	82	83	78	91	48	83	74
<u>Perusterveydenhuolto</u>	65	69	73	74	81	86	79	74	66	75	67
<u>Kulttuuri</u>	69	59	63	57	72	76	64	41	50	66	59

Kuvio 1. TEA-viisari. TEA-viisari mittaa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuutta ja se perustuu kuntien asiantuntijoiden itsearvioon ja tilastotietoon. Taulukosta käyvät ilmi Turun, Suomen viiden muun suurimman kaupungin ja Turun lähikuntien TEA-arvot sekä koko maan ja kuuden suurimman kaupungin (kuutoskaupungit) TEA-keskiarvot. TEA-viisari verkossa teaviisari.fi.

Terveys- ja hyvinvointilain kahdennentoista pykälän mukaan kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on ker-
ran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Käsillä oleva raportti on terveyden-
huoltolain mukainen laaja hyvinvointikertomus.

2. Turkulaisten hyvinvointi tilastojen valossa

2.1 Yhteenveto

Turkulaiset tuntevat voivansa hyvin, mutta hyvinvointi jakautuu epätasaisesti.

Turkulaisten oma kokemus hyvinvoinnistaan on kehittynyt usealla indikaattorilla mitattuna myönteiseen suuntaan. THL:n ja Kelan sairastavuusindekseillä mitattuna turkulaiset ovat hieman terveempiä kuin suomalaiset yleensä. Ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien määrä on vähentynyt Turussa. Työttömyys on parantunut Turussa vahvasti myös pitkäaikaistyöttömien ja nuorten kohdalla. Eläkeikään uskoo jaksavansa työskennellä kolme neljästä turkulaisesta. 75-vuotta täyttäneistä turkulaisista 89 % arvioi saavansa apua riittävästi, mikä on paras luku kuutoskaupungeissa ja parempi kuin koko maassa, ja he myös huolehtivat itsestään ilman suuria vaikeuksia. Kotona asuu 91 % 75 vuotta täyttäneistä turkulaisista. Hyvinvoinnin kokemuksessa on eroja koulutustason mukaan esimerkiksi koetussa elämänlaadussa, köyhyydessä, terveydessä ja työkyvyssä.

Turkulaiset lapset ja nuoret ovat tyytyväisiä elämäänsä.

Tällä hetkellä tyytyväinen elämäänsä kertoo olevansa 89 % alakoululaisista, 73 % yläkoululaisista, 74 % ammattikoululaisista ja 75 % lukiolaisista. Terveystilansa keskinkertaista paremmaksi kokee 4.- ja 5.-luokkalaisista 91 prosenttia, 8.-9.-luokkalaisista neljä viidestä, lukiolaisista ja ammattikoululaisista kolme neljänestä. Lukiolaisista 80 % ja ammattikoululaisista 86 % saanut apua opettajalta hyvinvointiinsa. Koulunkäynnissä yläkoulussa koetaan melko paljon vaikeuksia, mutta 80 % saa tukea ja apua opettajilta hyvinvointiin. 93 prosenttia yläkoululaisista ja lukiolaisista ei herätä huolta päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttäjänä tai rahapelien pelaajana, ammattikoululaisten kohdalla osuus oli 73 %. Tosi humalan vähintään kerran kuukaudessa jättää kokematta 90 prosenttia yläkoululaisista, 84 prosenttia lukiolaisista ja 70 prosenttia ammattikoululaisista. Nuorista 93 prosenttia opiskelee tai on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon.

Yläkoululaisista ja ammattikoululaisista 87 prosenttia ja lukiolaisista 85 prosenttia ei koe ahdistuneisuuden tunnetta. Keskusteluvälit vanhempiensa kanssa on kunnossa 98 prosentilla 4.-5.-luokkalaisista, 93 prosentilla yläkoululaisista ja ammattikoululaisista ja 95 prosentilla lukiolaisista. Yksinäisyyteen liittyviä haasteita ei tunne 96 prosenttia 4.-5.-luokkalaisista, 89 prosenttia yläkoululaisista ja lukiolaisista eikä 88 prosenttia ammattikoululaisista. Lähes kaikilla 4-5.-luokkalaisilla on läheisiä ystäviä. Koulukiusaaminen ei ole koskettanut omakohtaisesti 93 prosenttia alakoululaisista tai yläkoululaisista, 96 prosenttia ammattikoululaisista ja 99 prosenttia lukiolaisista.

Turkulaisia huolettaa mielenterveys, työ- ja toimintakyky ja talous.

Kaikissa ikäryhmissä on mielialaan liittyviä huolia. Ikävakioitu mielenterveysindeksi on yli maan keskiarvon. Merkittävästi psyykkisesti kuormittuneita on Turussa enemmän kuin maassa keskimäärin. Turkulaiset yleensä kokevat olevansa yksinäisempiä kuin suomalaiset yleensä. Turkulaisista kolmannes tuntee terveytensä keskitasoiseksi tai heikoksi. Turussa käytetään alkoholia liikaa ja päivittäinen tupakointi on yleisempää kuin koko maassa. Itsemurhat ovat naisilla suurin yksittäinen syy ennenaikaisiin elinvuosien menettämiseen.

Perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaiden fyysinen toimintakyky huolestuttaa. Jopa 30-50 prosentin tulokset osoittavat niin heikkoa toimintakykyä, että sen voidaan arvioida vaikuttavan oppimistuloksiin ja myöhemmin yhä suurempina toimintakyvyn puutteina. Nuorten liikunta-aktiivisuus on alenevaa. Työikäisistä 70 prosenttia harrastaa liikuntaa vapaa-ajalla.

Yleinen pienituloisuusaste on Turussa korkeampi kuin muissa kuutoskaupungeissa. Turkulaisista neljännes on tinkinyt ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi. Lasten pienituloisuusaste on myös Turussa muita kuutosia korkeampi. Lapsiperheistä 15,4 prosenttia sai toimeentulotukea vuonna 2018. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea sai Turussa viisi prosenttia lapsiperheistä. Yleistä asuntotukea saa neljännes turkulaisista asuntokunnista. Asunnottomuus on Turussa suurempi ongelma kuin muissa kaupungeissa Helsinkiä ja Espoota lukuun ottamatta.

Turkulaisten koululaisten arkeen pitää kiinnittää huomiota.

Lähes kolmasosa lukiolaisista on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien henkistä väkivaltaa, neljäsosa ammatti- ja yläkoululaisista ja vajaa viidennes alakoululaisista. Vanhempien fyysistä väkivaltaa on kokenut 12 prosenttia alakoululaisista, 14 prosenttia yläkoululaisista, 9 prosenttia ammattikoululaisista ja 7 prosenttia lukiolaisista. Yli viidesosa yläkoululaisista ja ammattikoululaisista (38 % ammattikoulun työistä) ja neljännes lukiolaista on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Alakoulun 4-5.-luokkalaisista 2,4 % on kokenut seksuaalista koskettelua ja painostusta kosketteluun.

Koululaiset peruskoulussa ja toisella asteella kokevat terveydentilansa heikentyneen. Alakoululaisista 61 % kokee, ettei opettaja ole kiinnostunut hänen kuulumisistaan. Koulunkäynnistä pitäminen on vähentynyt aikaisemmasta. Huolenaiheina nousivat esille myös yleistyneet nuuskan ja sähkötupakan kokeilut, luokkien työrauha ja se, ettei 8 % ole saanut apua perheessä kokemaansa väkivaltaan. Peruskoulun 4.- ja 5.-luokkalaisista kahden päivittäisen liikkumistunnin tavoitteeseen yltää 39 %, 8.- ja 9.-luokkalaisista 22 %, ammattioppilaitoksen 1.- ja 2.-luokkalaisista 17 % ja saman ikäisistä lukiolaisista 15 %. Koululounaan jättää syömättä päivittäin 39 % peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista ja määrä on pienempi mutta kasvava myös toisen asteen oppilailla (lukio 34 %, ammattioppilaitos 43 %).

Turun asuinalueissa on suuria eroja.

Kaupungin sisäiset alue-erot ovat huomattavan suuria mm. koetun terveyden, koetun elämänlaadun ja koetun työ- ja toimintakyvyn suhteen. Finsoten alueellisessa vertailussa ilmenee myönteisenä koetun hyvinvoinnin alue-erojen kaventuminen usean indikaattorin tulosten perusteella ja mm. Pansio-Jyrkkälän ja Varissuo-Lausteen tilanteen parantuminen. Turkulaiset ovat tyytyväisiä asuinalueidensa turvallisuuteen. Asuinalueensa olosuhteisiin tyytymättömimmät asuvat Runosmäki-Raunistulassa, Nummi-Halissa ja Pansio-Jyrkkälässä.

2.2 Kaikki turkulaiset

Turkulaisten terveys on parantunut. THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi vuodelta 2016 oli 96,7 (koko maan indeksiluku on 100). Indeksini kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Turun indeksinkehitys on ollut myönteinen, vuoden 2011 arvo oli 122,7 ja vuonna 2015 se laski alle koko maan indeksin. Indeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa, joista sairauksien merkitystä arvioidaan. Indeksini sisältämät sairausryhmät ovat syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Ikävakioitu indeksi kuvaa sitä osaa alueiden välisistä eroista, joka ei johdu ikärakenteiden erilaisuudesta. Turun indeksi on Oulun (114,9) jälkeen korkein kuutoskaupungeista, joiden vaihteluväli kahta korkeinta arvoa lukuun ottamatta on 73,1–94,7.

Kelan sairastavuusindeksi 97,9 ikävakioituna on kuutoskaupungeista toiseksi korkein Oulun (107,3) jälkeen. Muiden kuutososten vaihteluväli on 76,1–96,5. Turun indeksi on pysynyt samalla tasolla pitkään. Jokaiselle Suomen kunnalle on laskettu Kelan rekisteritietojen avulla indeksiluku, joka kertoo, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon (= 100). Kuntien välisistä eroista voidaan poistaa väestön ikä- ja sukupuolirakenteesta johtuvat erot vakioimalla indeksiluvut iän ja sukupuolen mukaan. Luvut perustuvat kolmeen rekisterimuuttajaan: kuolleisuus, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus työkäisistä ja erityiskorvattaviin lääkkeisiin, rajoitetusti peruskorvattaviin lääkkeisiin tai ruokavaliokorvauksiin oikeutettujen osuus väestöstä.

Turkulaisten mielenterveys on parantunut. Ikävakioitu mielenterveysindeksi on 100,4 Turussa, mikä on kolmanneksi korkein Oulun (119,5) ja Tampereen (112,8) jälkeen. Vaihteluväli on 69,6–79,3 muissa kuutoskaupungeissa. Mielenterveysindeksini kehitys on ollut myönteinen: vuonna 2011 indeksi oli 170,6. Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiksi arvioi itsensä 14,4 % turkulaisista, koko maassa 12 %, kuutoskaupunkien vaihteluväli on 10,1–14,8 %. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saa 3,6 % 25–64-vuotiaista turkulaisista. Luku on hieman korkeampi kuin koko maassa (3,4 %) ja Oulun (3,8 %) jälkeen korkein kuutoskaupungeissa, muiden kuutoskaupunkien vaihteluväli on 2,0–3,4. Osuus on Turussa lievästi laskeva.

Turkulaisten hyvinvointi on kehittynyt vuosina 2010–2018 usealla indikaattorilla mitattuna myönteiseen suuntaan. Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote vastaa väestön koettua hyvinvointia, palvelujen tarvetta ja käyttöä koskeviin kysymyksiin, joihin muut aineistot ja rekisterit eivät tuota tietoa. Kun verrataan turkulaisten kokemusta hyvinvoinnistaan muuhun maahan, voidaan todeta, että onnellisuuden kokemus on lisääntynyt (Turku 51 %, koko maa 53 %), liikunnan harrastaminen on lisääntynyt ja alkoholin liikkakäyttö (Turku 32 %, koko maa 30 %) ja päivittäinen tupakointi (Turku 12 % ja koko maa 12 %) vähentynyt. Eniten onnellisiksi itsensä kokeneita on Varissuo-Lausteella (57 %) ja Hirvensalo-Kaksikerrassa (53 %) ja vähiten Skanssi-Uittamalla (42 %). Haasteina ovat, että koettu elämänlaatu (55 %) koko maan keskiarvon (60 %) alapuolella ja että mielenterveysongelmat yleisempiä kuin koko maassa ja koetut ongelmat toimeentulossa ovat yleisiä erityisesti nuorilla.

FinSoten alueellisessa vertailussa ilmenee myönteisenä koetun hyvinvoinnin alue-erojen kaventuminen usean indikaattorin tulosten perusteella ja mm. Pansio-Jyrkkälän ja Varissuo-Lausteen tilanteen parantuminen. Toisaalta alue-erot ovat edelleen huomattavan suuria mm. koetun terveyden, koetun elämänlaadun ja koetun työ- ja toimintakyvyn suhteen. Turkulaisista 36 % tuntee terveytensä keskitasoiseksi tai heikoksi, mikä korkein prosenttiluku kuutoskaupungeista. Osuus on pysynyt varsin samalla tasolla useita vuosia. Elämänlaatunsa tuntee keskimääräistä paremmaksi 51 prosenttia turkulaisista, tyytyväisimpiä tuntevat olevansa Hirvensalo-Kaksikerrassa (63 %) ja keskustassa (59 %) asuvat ja tyytymättömiä Runosmäki-Raunistulassa (43 %) ja Pansio-Jyrkkälässä (45 %) asuvat. Yksinäisyyden tunne on vähentynyt neljässä vuodessa kaikilla muilla suuralueilla paitsi Hirvensalo-Kaksikerrassa, jossa luku on edelleen Turun alhaisin. Suuralueista keskustassa ja Pansio-Jyrkkälässä liikaa alkoholia käyttävien osuus nousee yli 40 prosentin. Turkulaiset yleensä (9,5 %) kokevat olevansa yksinäisempiä kuin muiden kuutoskaupunkien asukkaat (7,2–8,5 %) tai suomalaiset yleensä (8,4 %) lukuun ottamatta 65 täyttäneitä. Ylipainoisia on 56 % turkulaisista, eniten ylipainoisia asuu Varissuo-Lausteella.

PYLL (potential years life lost) on laajasti käytetty strategisen tason vaikuttavuusmittari, joka kuvaa ehkäistävissä olevien ennen aikaisesti menetettyjen elinvuosien määrää. Indeksi ilmaisee ennen 70 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti. Turun PYLL-indeksi jaksolta 2013-2017 on 2 936 ja se on lähellä koko maan indeksiä 2 965. Miesten indeksiluku on 4 031 ja naisten 1 872. Turussa menetetään vuosittain ennen aikaisesti 5 617 elinvuotta ja niiden seurauksena verotuloja 39 431 340 € ja inhimillistä pääomaa 228 050 200 euroa. As-teikolla 4-10 Turun yleisarvosana on seitsemän. Jaksolla 2006–2010 Turun PYLL-indeksi oli 4 077 ja jaksolla 2008-2021 se oli 3 816.

Turun suuralueista PYLL-indeksin keskiarvoa paremmin pärjäävät Hirvensalo-Kaksikerta (1 734), Länsikeskus (1 819), Keskusta (2 338), Skanssi-Uittamo (2 731) ja Maaria-Paattinen (2 777). Keskiarvoa heikommin pärjäävät Nummi-Halinen (3 129), Runosmäki-Raunistula (3 136), Varissuo-Lauste (3 571) ja Pansio-Jyrkkälä (5 081). Asuinsoitteettomien PYLL-indeksi on 11 605. Suuralueista kansallisen keskiarvon ylittävät vain Varissuo-Lausteen naiset ja Pansio-Jyrkkälän naiset ja miehet. Miesten trendi on ollut

positiivinen lukuun ottamatta Pansio-Jyrkkälää, Skanssi-Uittamoa ja Maaria-Paattista ja naisten trendi Skanssi-Uittamoa ja Maaria-Paattista.

Koko maahan verrattuna turkulaiset menettävät muista suomalaisia vähemmän elinvuotiaan verenkierto- ja hengityselinsairauksiin ja maaliikennetapaturmiin, miehet myös syöpiin ja naiset rintasyöpään, alkoholiin ja mielenterveyden ongelmiin. Muita suomalaisia miehiä enemmän elinvuotiaan turkulaismiehet menettävät pitkäaikaisiin alahengitysteiden sairauksiin ja naiset keuhkosyöpään, diabetekseen, keuhko-kuumeeseen ja itsemurhiin, kaikki turkulaiset umpieritys- ja aineenvaihduntasairauksiin. Negatiivinen kehitys on Turussa ollut umpieritys- ja aineenvaihduntasairauksissa ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöissä ja positiivinen syövässä, verenkierto- ja hengityselinsairauksissa, alkoholiperäisissä sairauksissa ja tapaturmissa.

Koulutustasoltaan turkulaiset (405,5) ovat koko maata (375,2) korkeammalla, mutta Vantaan jälkeen heikoin kuutoskaupungeista. Luku on rauhallisessa kasvussa. Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa on yli 18-vuotiaista viidennes koko väestöstä ja 42 % ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista turkulaisista.

Yleinen pienituloisuusaste on Turussa korkeampi kuin muissa kuutoskaupungeissa (18,4) mutta aste pienenee hiljalleen. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon mediaanista. Yleistä asuntotukea saa 24,1 prosenttia turkulaisista asutuskunnista, mikä on eniten kuutoskaupungeista Tampereen kanssa. Määrä on kasvanut 146 % vuodesta 2011. Turkulaisista neljännes on tinkinyt ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi, eniten Runosmäki-Raunistulassa ja Pansio-Jyrkkälässä asuvat.

Turussa on hyvät kulttuuripalvelut. Kulttuuripalvelujen käyttäminen lisää tutkitusti hyvinvointia ja terveyttä. Turussa valtionosuusjärjestelmän piirissä olevien päätoimisesti hoidettujen museoiden ja teattereiden saavutettavuus on hyvä. Kolmannes kaupunkilaisista asuu korkeintaan puolentoista kilometrin päässä museosta tai teatterista, puolet kolmen kilometrin sisällä ja lähes kaikki enintään kymmenen kilometrin etäisyydellä. Kansalaisopiston kulttuurialan opetustunteja oli vuonna 2018 yhteensä 18 968, mikä sijoittaa Turun pohjanpitäjäksi Espoon kanssa asukasta kohti. Kirjastokäyntejä asukasta kohti oli 10,7, kokonaislainaus asukasta kohti oli 16,36 ja kirjaston tapahtumiin osallistui 256 henkilöä tuhatta asukasta kohti. Kirjaston tunnusluvut ovat keskimääräisiä koko maahan verrattuna tapahtumiin osallistumisesta, joka on Turussa puolet korkeampaa. Lainaajia turkulaisista on 37 prosenttia, kuutoskaupunkien vaihteluväli on 29–45 % ja koko maan prosenttiluku on 35.

Turkulaisista 55 % altistuu tieliikennemelulle, jonka vuorokausimelutaso yli 55 desibeliä vuorokausitasolla tai 50 desibeliä yöaikaan, mitä vastaan on sovittu toimenpiteet meluntorjunnan toimintasuunnitelmassa. Pienhiukkaspitoisuuden väestöpainotettu vuosikeskiarvo vuonna 2015 oli 5,9 Turussa eli sama

kuin Helsingissä. Pienhiukkaset ovat Suomen tärkein ympäristömyrky. Turku on 2000-luvulla vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään suhteellisesti eniten Suomen suurista kaupungeista.

Turkulaisista 78 % asuu enintään 250 metrin päässä linja-autopysäkeistä ja 99 % enintään kilometrin päässä. 56 prosenttia asuu enintään 2,5 kilometrin päässä rautatieasemasta. Turkulaisista joutuu liikennevahingon uhriksi neljä asukasta tuhatta asukasta kohti, mikä on korkein luku kuutoskaupungeista. Vuonna 2019 kaksi turkulaista kuoli liikenneonnettomuuksissa ja 174 loukkaantui, edellisen vuoden luvut olivat 3 ja 149. Turussa on 489 autoa tuhatta asukasta kohti, muissa kuutoskaupungeissa vaihteluväli on Helsingin 413:sta Vantaan 560:een.

Asunnottomuus on Turussa ongelma. Turussa oli vuoden 2019 ARA-tilaston mukaan 486 asunnottomaa (edellisenä vuonna 504) eli 0,22 % (0,3 %) väestöstä. Heistä 433 (475) oli yksineläviä, yhdeksätoista (8) lapsiperheessä 13 (9) aikuista ja 14 (14) lasta ja kolmetoista (3) asunnottomaa pariskuntaa. Yksinelävistä oli 20 (23) pitkäaikaisasunnottomia, 91 (109) naisia, 96 (126) nuoria ja 98 (108) maahanmuuttajia. Yksinelävistä asunnon puutteen takia 44 asui ulkona, porrashuoneissa tai ensisuojuissa, kaksi asuntolassa tai majoitusliikkeessä, 62 laitoksessa ja 325 tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona. Vuoden 2019 aikana kaupunki asutti 130 asunnottomaa yksinelävää ja 18 perhettä, joissa oli kolmekymmentä aikuista ja 18 lasta. Asunnottomien määrän laskeminen ei ole puutteellisen tilastoinnin takia yksiselitteistä. Vuoden 2019 luvuissa Turussa on kolmekymmentä henkilöä ja viisi pariskuntaa, jotka saattavat olla kahdesti lasketut tunnistetietojen puuttumisen takia.

Turussa on paljon yhden hengen asutokuntia. Turkulaisista asutokunnista 53 prosenttia on yhden hengen asutokuntia, mikä on 9 prosenttiyksikköä koko maata enemmän. Turkulaisista 63 % asuu kerrostalossa, 16 % rivitalossa ja 18 % erillispientaloissa. Vuonna 2018 Turkuun rakennettiin 2 637 uutta asuntoa. Turussa asunnoista reilu neljäkymmentä prosenttia on vuokra-asuntoja, luku on toiseksi suurin Helsingin (47 %) jälkeen. Turussa on 20 508 ARA-asuntoa, joista 1 841 on osoitettu vanhuksille, 4 540 opiskelijoille ja 501 muille erityisryhmille. Turkulaiset ovat tyytyväisiä asuinalueidensa turvallisuuteen (91 %), kuutoskaupungeista ainoastaan espoolaiset ovat tyytyväisempiä, Turun luku on koko maan tasolla. Asuinalueensa olosuhteisiin tyytymättömimmät asuvat Runosmäki-Raunistulassa, Nummi-Halisissa ja Pansio-Jyrkkälässä. Asutokunnista kahdeksan prosenttia asuu ahtaasti eli asukkaita on enemmän kuin yksi huonetta kohti keittiötä lukuun ottamatta. Asunnottomista 0,3 tuhatta asukasta kohti on ulkona, yö-majoissa, tilapäissuojuissa tai laitoksissa.

Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tapahtuu Turussa (7,7 tuhatta asukasta kohti) enemmän kuin koko maassa mutta vähemmän kuin Helsingissä tuhatta asukasta kohti. Samoin omaisuusrikoksia (51,6). Rattijuopumustapauksia (3,5) on enemmän kuin koko maassa tai muissa kuutoskaupungeissa. Huumausaineiden käyttörikoksia Turussa on vähemmän kuin Helsingissä ja Vantaalla. Huumausainerikoksia lukuun ottamatta rikosmäärät ovat vähentyneet. Päihtyneiden säilöönottoja

on suhteessa saman verran kuin koko maassa ja niiden määrä Turussa on enemmän kuin puolittunut vuodesta 2012.

Lähiliikuntapaikkojen ja liikuntapuistojen lukumäärä on Turussa kaksitoista. Lähivirkistyspaikan enintään kolmen sadan metrin päästä saavuttaa 92 % turkulaisista ja kaikki kilometrin sisällä. Laajan virkistykseen soveltuvan alueen saavuttaa kilometrin säteellä 94 % turkulaisista ja kahden kilometrin sisällä kaikki turkulaiset. Yksilöllistä prosessimuotoista liikuntaneuvontaa tarjosi viisi vapaa-aikatoimialan liikuntapalvelujen liikuntaneuvojaa. Neuvontaan osallistui vuonna 2019 yhteensä 100 asiakasta. Neuvonnan kohderyhmäkuvausta on tarkennettu ja käynnistetty neuvonnan tukipalveluiden kehittämistyö. Liikunnan palveluketjutyöryhmä aloitti syksyllä 2019, toiminta projektoitiin osaksi Tulevaisuuden sotekeskus -ohjelman hankehakua.

Viime kuntavaaleissa 59,1 prosenttia äänioikeutetuista käytti äänioikeuttaan.

Turussa käytetään paljon laitoshoidtoa. Somaattisen erikoissairaanhoidon käyttöindeksi on Turussa (107) kuutosista korkein. Turussa sairaalahoidossa olleiden potilaiden hoitopäivien ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi on 133,2 (koko maa 100) kun se muissa kuutoskaupungeissa on välillä 114,4 (Tampere) ja 72,8 (Espoo) ja Varsinais-Suomessa 108,8. Perusterveydenhuollon vuodeosastojen hoitajaksoja Turussa on vähän, mutta niiden kesto on pitkä (Turku 65 vrk, koko maa 12,7). Psykiatrisessa laitoshoidossa jaksojen indeksi on 123,9 (muut kuutoset 74,8–130,9) ja hoitopäivien indeksi 103,8 (63,9–139,5). Sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset asukasta ovat Turussa korkeammat kuin verrokkikaupungeissa, kustannuksia nostaa erityisesti erikoissairaanhoidon hoito. Myös päihdehuollon erityispalvelujen käyttökustannukset ovat korkeat ja vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot alhaiset. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden 25-64-vuotiaiden osuus on verrokkien suurin (4/1000 asukasta).

2.3 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Lapsiperheköyhyys on haaste Turussa. Lasten pienituloisuusaste (17,8) on muita kuutosia selkeästi korkeampi. Aste on vajaassa vuosikymmenessä pienentynyt yhdellä prosenttiyksiköllä. Ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten pienituloisuusaste on Turussa 57 %. Lapsiperheistä 15,4 prosenttia sai toimeentulotukea vuonna 2018. Vuoden 2016 taso oli vajaat yksitoista prosenttia ja seuraavana vuonna taso ponnahti lähes nykyiseen. Koko maan keskiarvo on 11,1 % ja kuutoskaupunkien vaihteluväli 9,7–19 %. Pitkäaikaisesti eli vähintään kymmenen kuukauden ajan vuodessa sitä sai Turussa viisi prosenttia lapsiperheistä, koko maassa 3,4 %, kuutoskaupungeissa 2,3–6,2 %. Vuonna 2017 pitkäaikaisen toimeentulon tarve kasvoi reilusta kolmesta prosentista nykytasolle. Lapsiköyhyys on merkittävä lastensuojelun ja huono-osaisuuden riskitekijä. Köyhyys vaikuttaa koko perheeseen ja se eriarvoistaa lapsia jo varhaisessa vaiheessa. Perheen elinkaarella pienituloisuusaste on suurimmillaan, kun lapset ovat pieniä. Varhaislapsuudessa, 0–2-vuotiaana, köyhyys on erityisen haitallista siksi, että silloin kehittyvät lapsen kognitiiviset ja vuorovaikutukselliset kyvyt, jotka luovat edellytykset yhteiskunnassa pärjäämiseen.

Perheen pitkäaikainen köyhyys vaikuttaa laajasti lapsen hyvinvointiin pitkälle tulevaisuuteen. Lapselle köyhyys tarkoittaa muun muassa ulkopuolisuuden tunnetta verrattuna muihin lapsiin, huolta perheen pärjäämisestä, harrastusmahdollisuuksien ulkopuolelle jäämistä, ammattihaaveiden rajaamista ja usein myös kiusaamista. Köyhyyttä kokeneilla lapsilla on aikuisina esimerkiksi enemmän työttömyyttä, koulutautumattomuutta sekä mielenterveysongelmia kuin muilla aikuisilla. Neljännes 8.–9.-luokkalaisista kokee perheensä taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä heikommaksi.

Turussa on paljon yhden vanhemman perheitä ja ahtaasti asuvia perheitä. Perheistä 28 prosenttia on yhden vanhemman perheitä (koko maa 22,5 %). Lapsiasuntokuntia Turussa on 16 prosenttia asuntokunnista, kun koko maassa luku on 20,9 %. Turkulaiset eroavat avioliitosta helsinkiläisten ohella eniten kuutoskaupunkilaisista. Kodin ulkopuolelle on sijoitettuna kaksi prosenttia 0–20-vuotiaista turkulaisista, koko maassa 1,5 % ja kaikissa kuutoskaupungeissa Turkuu vähemmän. Kolmannes turkulaisista lapsiasuntokunnista asuu ahtaasti, mikä on enemmän kuin muissa kuutoskaupungeissa Helsinkiä lukuun ottamatta ja pysynyt samalla tasolla kauan. Asunto on ahtaasti asuttu, kun siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti keittiötä lukuun ottamatta. Asuminen on tärkeä elinolojen ja hyvinvoinnin osa-alue, joka on yhteydessä myös muihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin. Asumista kuvaavat indikaattorit kertovat alueen tilanteesta ja tarpeista väestön elinolojen, hyvinvoinnin edistämisen ja eriarvoisuuden kaventamisen näkökulmista. Alakoululaisista 95 prosentilla on koulu kävelymatkan päässä eli enintään kahden kilometrin päässä, yläkoululaisista 36 prosentilla koulu sijaitsee enintään kahden kilometrin päässä ja 98 prosentilla viiden kilometrin sisällä.

Peruskoulun 4.–5.-luokkalaiset suhtautuvat positiivisesti elämäänsä. Kouluterveyskyselyssä nousi esille 4–5.-luokkalaisten kohdalla se, että lähes kaikilla (99 %) on ainakin yksi hyvä kaveri, keskusteluyhteys vanhempien kanssa on parantunut ja koulukiusatuksi joutuminen on vähentynyt. He pitävät koulunkäynnistä paljon ja oppiminen tuntuu helpolta, koulunkäynnistä pitäminen on kuitenkin vähentynyt huomattavasti aikaisemmasta. Huolenaiheina nousivat esille yleistyneet nuuskan ja sähkötupakan kokeilut, luokkien työrauha on huomattavasti heikompi kuin muilla kouluasteilla, 8 % ei ole saanut apua perheessä kokemaansa väkivaltaan, nettiajan rajoittaminen epäonnistunut kolmasosalla ja se, että 61 % kokee, ettei opettaja ole kiinnostunut hänen kuulumisistaan. Peruskoulun 4.–5.-luokkalaisista 96 % tuntee olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä, yläkoululaisista 89 %.

Peruskoulun 8.–9.-luokkalaiset viihtyvät koulussa. Yläkoulun 8.-9.-luokkalaisten kouluterveyskyselyssä ilmeni, että osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet koulussa ovat lisääntyneet ja että oppilaat pitävät koulunkäynnistä hieman enemmän kuin muissa isoissa kaupungeissa. Joka kymmenes oppilas pitää vaikutusmahdollisuuksiaan koulussa hyvinä. Koulunkäynnissä koetaan melko paljon vaikeuksia, mutta 80 % saa tukea ja apua opettajilta hyvinvointiin. Yläkoulun opettajat rohkaisevat oppitunnilla aikaisempaa vähemmän mielipiteen ilmaisuun. 96 % yläkoululaisista harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa. Yläkoululaisista 91 prosentilla on läheinen ystävä.

Peruskoululaiset ovat tyytyväisiä elämäänsä. Tällä hetkellä tyytyväinen elämäänsä kertoo olevansa 89 % alakoululaisista ja 73 % yläkoululaisista. Prosentit noudattelevat koko maan tasoa. Tyytyväisyydellä elämään on suuri merkitys lasten ja nuorten myönteiselle kehitykselle ja se suojaa psyykkisiltä ongelmilta. Lapsuudessa ja nuoruudessa elämään tyytyväisyyteen vaikuttavat elämäkokemukset ja ihmissuhteet perheessä ja kaveripiirissä, kokemus elämässä pärjäämisestä ja elämän olemisesta hallinnassa, tunne omasta arvokkuudesta, tunne päivittäisten tekemisten merkityksellisyydestä, tunne siitä että elämällä on päämäärä ja tarkoitus, lapsuudenkodin ongelmat tai myönteinen ilmapiiri, menestyminen koulussa, tunne kouluyhteisöön kuulumisesta, itsetuntemus, itsetunto ja perherakenne. Lasten ja nuorten kokema tyytyväisyys elämään voi suojella lasta tai nuorta esimerkiksi stressin kielteisiltä vaikutuksilta sekä ehkäistä psyykkisiä ongelmia ja ei-toivottua psykopatologista käyttäytymistä. Kouluissa toteutetuilla, lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja, tunnetaitoja ja henkilökohtaisia vahvuuksia vahvistavilla interventioilla on todettu myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten kehitykseen.

Peruskoululaiset kokevat terveytensä hyväksi mutta huolenaiheita on ilmassa. Terveystilansa keskinertaiseksi tai huonoksi kokee 4.- ja 5.-luokkalaisista yhdeksän prosenttia ja 8.-9.-luokkalaisista viidenes, molemmissa ryhmissä entistä suurempi määrä (alakoulu +1,9 ja yläkoulu +3,6 prosenttiyksikköä kahdessa vuodessa). Luvut noudattelevat koko maan ja muiden kuutoskaupunkien lukuja. Koetun terveyden on todettu kuvaavan nuorten hyvinvointia, toimintakykyä, terveystalvelujen käyttöä ja terveyskäyttäytymistä. Perhetekijöillä ja terveyskäyttäytymisellä, kuten liikunnan harrastamisella, unella, tupakoinnilla ja alkoholin käytöllä, on yhteys nuorten itsearvioituun terveyteen. Kouluissa, oppilaitoksissa ja opiskeluhuollossa voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten kokemuksiin omasta terveydestä esimerkiksi yhteisöllisen opiskeluhoillon keinoin. Sen avulla edistetään oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lisäksi lapsilla ja nuorilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon kuten koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluihin. On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota terveytensä huonoksi tai keskinertaiseksi kokeviin lapsiin ja nuoriin sekä ottaa huomioon lasten ja nuorten perhetausta ja mahdollinen terveydellinen riskikäyttäytyminen. Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käyntejä tuhatta 7-18-vuotiasta kohden on Turussa 2.397 kun luku koko maassa on 2.113 ja muiden kuutosten vaihteluväli on 1.670-1.958. Kokemus heikentyneestä terveydentilasta ei heijastu käyntien määrään kasvuna.

Kaikissa ikäryhmissä on entistä enemmän mielialaan liittyviä huolia. Yläkoululaisista kolmetoista prosenttia kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta ja osuus on kasvava. Luku on hieman koko maata korkeampi ja kuutoskaupunkien keskikastia. Keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa kokee kaksi prosenttia 4.-5.-luokkalaisista ja seitsemän prosenttia yläkoululaisista, mikä on entistä pienempi määrä. Yksinäisyyttä tuntee neljä prosenttia 4.-5.-luokkalaisista ja yksitoista prosenttia yläkoululaisista. Yläkouluikäisten yksinäisyys on lisääntynyt. Yläkoulun 8.-9.-luokkalaisista kaksitoista prosenttia ei ole päässyt koulukuraattorille yrittämisestään huolimatta eikä ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta lukuvuoden aikana.

Liikunta-aktiivisuus vähenee. Liikuntasuosituksen mukaan lasten tulisi liikkua monipuolisesti vähintään tunti päivässä. Peruskoulun 4.- ja 5.-luokkalaisista tavoitteeseen ylittää 39 % ja 8.-ja 9.-luokkalaisista 22 %. Molemmissa ryhmissä liikunnan määrä on vähentynyt, alaluokkalaisilla kuusi prosenttiyksikköä. Liikunta-aktiivisuudella on selkeä yhteys hyvinvointiin. Liikunnalla on myönteisiä vaikutuksia lasten kasvuun, kehitykseen, oppimiseen, terveyteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Liikuntalain mukaan kunnan tehtävänä on luoda terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan edellytyksiä. Lisäksi kunnan tulee kuulla asukkaita liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä sekä seurata kunnan asukkaiden liikunta-aktiivisuutta. Yläkoululaisten ylipaino on lisääntynyt. Koululaisten MOVE-mittaukset kertovat millaisessa kestävyyskunnossa viides- ja kahdeksaluokkalaiset ovat. Turun tulokset ovat lähellä koko maan keskiarvoja ja niiden mukaan 30–50 prosenttia koululaisista ei ole täysin toimintakykyisiä.

Peruskoululaisten raittius enenee. Tupakkatuotteita käyttää päivittäin seitsemän prosenttia yläkoululaisista ja kolme prosenttia heistä tupakoi päivittäin, molempien kehitys on aleneva, vuonna 2013 vielä 12,3 % yläkoululaisista tupakoi päivittäin. Alakoululaisista viisi prosenttia on käyttänyt jotain tupakkatuotetta ainakin kerran. Neljä prosenttia yläkoululaisista nuuskaa päivittäin. Nuuskaaminen ja tupakointi on yläkoulussa muuta maata harvinaisempaa. Indikaattori heijastelee kuntien onnistumista terveyden edistämässä, hyvinvoinnin tilaa, tarvetta terveydenedistämistoimille, opiskeluhuollon tarvetta. Seitsemän prosenttia yläkoululaisista herätti huolta päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttäjänä tai rahapelien pelaajana. Indikaattori kuvaa sen joukon osuutta, joilla kunnassa on päihteisiin liittyen erityisen tuen tarvetta, mutta myös ehkäisevän päihdetyön tarvetta kunnassa. Yläkoululaisten tupakointi ja rahapelaaminen on kuitenkin vähentynyt. Turun prosentti on kuitenkin edelleen suurin kuutoskaupungeista. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevia on joka kymmenes yläkoulussa, kahden vuoden takaista mittausta enemmän mutta sitä aikaisempia mittauksia selvästi vähemmän. Alaikäisenä alkoholia tai savukkeita on ostanut vähittäismyynnistä kahdeksan prosenttia yläkoululaisista. Laittomia huumeita on kokeillut 10 % yläkoululaisista ja osuus kasvaa.

Väkivallan määrä huolestuttaa. Yläkoululaisista fyysistä uhkaa kokeneiden osuus on lähes viidennes ja suurin verrokeista, osuus on lievästi laskeva. Vanhempien fyysistä väkivaltaa on kokenut kaksitoista prosenttia alakoululaisista ja neljätoista prosenttia yläkoululaisista. Yläkoululaisten prosentit ovat muita kuutoskaupungeja korkeammat ja alakoululaisten keskikastia. Lapsen tai nuoren kaltoinkohtelu ja fyysinen väkivalta aiheuttaa lapselle tai nuorille runsaasti haittoja sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Fyysisen väkivallan kokeminen voi aiheuttaa fyysisiä vammoja, tunne-elämään ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia sekä pitkäaikaisina seurauksina erilaisia sairauksia. Fyysinen pahoinpitely voi johtaa lapsen kuolemaan. Fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten älyllisen kehityksen on todettu hidastuvan. Lisäksi fyysisen väkivallan on todettu lisäävän psyykkisten ongelmien riskiä kuten ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta. Fyysinen väkivalta ja kaltoinkohtelu johtavat lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen häiriintymiseen, millä itsessään on vakavia seurauksia. Lapsena fyysisen väkivallan ja pahoin-

pitelyn kohteeksi joutuneet lapset pahoinpitelevät aikuisuudessa suuremmalla todennäköisyydellä kumppaniaan tai osallistuivat muuhun rikolliseen toimintaan kuin muilla keinoilla kasvatetut ikätoverinsa. 62 % yläkoululaisista on saanut tukea perheessä kokemaansa väkivaltaan koulun aikuisilta. Vanhempinsa henkistä väkivaltaa on kohdannut viidennes alakoululaisista ja 28% yläkoululaisista.

Koulukiusaaminen on edelleen ongelma. Koulukiusattuina on ollut 6,8 prosenttia alakoululaisista (koko maa 7,2 %) ja 6,5 % yläkoululaisista (koko maa 5,5 %). Alakoululaisten parissa kiusaaminen on vähentynyt. Yläkoululaisten keskuudessa prosentit ovat korkeimmat kuutoskaupungeissa ja alakoululaisten keskuudessa keskikastia. Yläkoululaisista kolme prosenttia ja alakoululaisista kaksi prosenttia on osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa, osuudet ovat lievässä laskussa. Koulukiusaaminen on merkittävä riskitekijä mielenterveyden ongelmille. Koulukiusaamiseen puuttuminen on yksi mahdollisuus ehkäistä mielenterveyden ongelmia. Reilu neljäsosa yläkoululaisista ja vajaa viidennes alakoululaisista on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien henkistä väkivaltaa. Turun luvut ylittävät maan keskiarvot ja ovat korkeita myös kuutoskaupunkeihin verrattaessa.

Yli viidesosa yläkoululaisista on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Alakoululaisista osuus on 5,1 %. Peruskoululaisten kohdalla osuudet ovat kuutoskaupunkien ylimmät. Kaikki osuudet ovat koko maan keskiarvoja korkeammat. Seksuaalista väkivaltaa on kohdannut 7,6 % yläkoululaisista ja 2,4 % alakoululaisista.

Lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut viime vuosina samoin kuin lastensuojeluilmoitusten kohteena olevien lasten määrä. Vuonna 2019 turkulaisista lapsista tehtiin yhteensä 6 956 lastensuojeluilmoitusta (2018: 6 509, 2017: 5 978, 2016: 5 783), joiden kohteena oli 3 196 lasta tai nuorta (2018: 3 163, 2017: 2 887 ja 2016: 2 635). Lastensuojelun piirissä olevien 0–17-vuotiaiden osuus ikäryhmästä on Turussa laskusuunnassa, mutta Turun osuus (6 %) oli vuonna 2019 edelleen Suomen kuuden suurimman kaupungin keskiarvon yläpuolella. Niille lapsille ja perheille, jotka tarvitsevat lastensuojelun apua, annetaan avohuollon lastensuojelua. Jos huostaanottoa ei voida välttää, järjestetään sijaisperhe kaikille lapsille ja nuorille, joille perheen antama hoito riittää. Vuonna 2019 otettiin huostaan 45 lasta, edellisenä vuonna 47 ja sitä edellisenä 65.

Koulussa tai koulumatkalla tapaturman, joka on vaatinut lääkärin, terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan hoitoa, uhriksi on joutunut 22 % yläkoululaisista vuoden 2019 kyselyssä. Vuoden 2017 mittauksen mukaan 58 % neljäsluokkalaisista joutui vastaavan tapaturman uhriksi.

Opiskelua häiritsevät fyysiset olot (liika kuumuus, kylmyys, tunkkaisuus, epämiellyttävä haju, ahtaus, melu, kirkkaus tai hämärä) yläkouluissa 22 prosenttia oppilaista. Koulut ovat monissa kunnissa tärkein kunnan ylläpitämä rakennusmassa, joka voi aiheuttaa terveyshaittaa.

Turussa varhaiskasvatukseen osallistumisaste on varsin alhainen, 1–6-vuotiaista 54 prosenttia osallistuu kaupungin kustantamaan varhaiskasvatukseen vuonna 2018. Trendi on ollut sangen stabiili. Oulua lukuun ottamatta muiden kuutoskaupunkien taso on kymmenisen prosenttiyksikköä korkeampi.

Turun peruskouluista 42 prosenttia toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen periaatteiden mukaisesti. Opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa sisältyy laajaan terveystarkastukseen 88 prosentissa peruskouluja, mikä on selkeästi eniten verrokeista. Opettajan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaista kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia ja tuen tarpeiden varhaista tunnistamista. Moniammatillinen yhteistyö laajassa terveystarkastuksessa tukee koulun ja kodin välistä yhteistyötä ja lapsen hyvinvoinnin edistämistä.

Peruskoulut noudattavat kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä. Kouluruokailuun osallistuminen on tärkeää oppilaiden jaksamisen, terveyden ja ruokakasvatuksen vuoksi. Kouluruokailun edistäminen edellyttää yhteistyötä terveydenhuollon, ruokapalveluiden edustajan ja opetustoimen välillä, esim. ruokapalvelujen osallisuus hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä. Koululounaan jättää syömättä päivittäin 39 % peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista. Koululounas on yhteydessä muihin elintapoihin. Tupakointi, alkoholin käyttö ja epäterveellisten välipalojen syöminen ovat yhteydessä epäsäännölliseen koululounaan syömiseen. Päivittäin tupakoivat ja säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa itsensä humalaan juovat nuoret osallistuvat koululounaalle muita harvemmin. Koululounaalle säännöllisesti osallistuvat nuoret nauttivat aamiaisen ja perheen yhteisen ilta-aterian muita nuoria säännöllisemmin.

2.4 Nuoret ja nuoret aikuiset

Tyytymättömyys ja terveyshuolet ovat kasvaneet toisen asteen opiskelijoilla. Tällä hetkellä tyytyväinen elämäänsä kertoo olevansa 74 % ammattikoululaisista ja 75 % lukiolaisista. Prosentit noudattelevat koko maan tasoa. Ammattikoululaisten tyytyväisyys laski kahdessa vuodessa reilulla viidellä prosenttiyksiköllä ja lukiolaisten kolmella. Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee lukiolaisista 23 % ja ammattikoululaisista 24 %, molemmissa ryhmissä entistä suurempi määrä (ammattikoulu +3,4 ja lukio +7,4 prosenttiyksikköä kahden vuoden takaiseen verrattuna). Luvut noudattelevat koko maan ja muiden kuutoskaupunkien lukuja. 18-24-vuotiaista toimeentulotukea sai Turussa pienin osuus (15,3 %) kuutoskaupungeista (15,9-21,6 %). Vuoteen 2016 saakka osuus oli kymmenen prosentin kieppeillä, minkä jälkeen osuus nousi nykyiselle tasolle.

Kaikissa ikäryhmissä on entistä enemmän mielialaan liittyviä huolia. Ammattikoululaisista kolmetoista prosenttia ja lukiolaisista viisitoista prosenttia kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Osuus on kasvanut neljänneksellä kuudessa vuodessa. Ne ovat hieman koko maata korkeammat ja kuutoskaupunkien keskikastia. Ahdistuneisuus on nuorilla yleisimpiä mielenterveyden ongelmia. Lasten ja nuorten mielenterveyden ongelmat rasittavat hoitojärjestelmää erityisesti yleisyyden ja pitkäkestoisuuden vuoksi. Ohimenevillä ahdistuksen tunteilla ei ole taloudellisia vaikutuksia. Ahdistushäiriö sen sijaan vaikeuttaa

nuoren pärjäämistä opiskelussa ja muista lämmöllisistä haasteista suoriutumista. Ahdistushäiriö altistaa myös masennuksen ja mahdollisesti päihdehäiriön synnylle, jotka voivat vaikeuttaa myöhempää työelämään pääsyä tai siitä suoriutumista. Erot toisen asteen opiskelijoiden välillä kuvaavat tarvetta ja onnistumista terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa. Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneita 0-17-vuotiaita on Turussa (5 %) suhteessa enemmän kuin koko maassa tai muissa kuutoskaupungeissa ja määrä on kasvava. 18-24-vuotiaiden kohdalla osuus (9%) on koko maata pienempi ja keskimääräistä kuutoskaupungeissa. Molemmissa ikäryhmissä hoidon tarve on kasvava. Myös kasvatus- ja perheneuvolakäyntejä on enemmän: Turussa 2,9 prosenttia 0-21-vuotiaista on ollut asiakkaana, koko maassa 3 %, muissa kuutoskaupungeissa 1,8-2,9 %. Osuus Turussa on ollut vakaa. Vuonna 2018 mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä 16-24-vuotiaiden joukossa prosenttiosuus on 0,8, kuutoskaupunkien vaihteluväli on 0,7-1,2, koko maa 1,1 %. Turun arvo on ollut vakaa.

Nuorilla on hyviä ystävyyssuhteita mutta yksinäisyys kasvaa. Läheinen ystävä on 91 prosentilla ammattikoululaisista ja 93 prosentilla lukiolaisista. Yksinäisyyttä tuntee yksitoista prosenttia lukiolaisista ja kaksi toista prosenttia ammattikoululaisista. Molempien yksinäisyys on lisääntynyt, osuudet ovat lähellä koko maan lukemia. Indikaattori kuvaa osallisuutta ja heijastelee, miten kunta on onnistunut yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttamisessa. Keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa kokee seitsemän prosenttia ammattikoululaisista ja viisi prosenttia lukiolaisista. Arvot ovat hienoisessa nousussa. Indikaattori heijastelee, miten kunta on onnistunut vanhemmuuden tuen tehtävässään. Ammattikoululaisista 60 prosenttia nukkuu alle kahdeksan tuntia yössä, lukiolaisista 46 %.

Nuorisotyöttömyys on vähentynyt vahvasti. Nuoria työttömiä oli vuoden 2019 joulukuussa 1 345, kun vuonna 2018 joulukuussa luku oli 1 432 (laskua vuodessa 6 %). Nuorten työttömien osuus kaikista työttömistä oli joulukuussa 12,35 %. Nuorten kohdalla suhteellinen osuus laski 0,2 %-yksikköä 2018 joulukuun tilanteeseen verrattuna. Vuoden 2018 keskimääräinen nuorisotyöttömyysprosentti oli 10,8. Indikaattori ilmaisee 15 - 24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18 - 24 -vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on 15 - 24-vuotias työtön. Työ on monelle pääasiallinen toimeentulon lähde, mutta tärkeä myös sosiaalisten kontaktien ja itsensä toteuttamisen kannalta. Useat hyvinvoinnin vajeet ovat työttömillä yleisempiä kuin työllisillä. Hyvinvoinnin vajeet myös kasautuvat useammin. Nuorten kohdalla olennainen on kokemus osallisuudesta yhteiskuntaan ja siihen liittyvät tulevaisuudennäkymät. Nuorisotyöttömyys on eriarvoisuuden kaventamisen näkökulmasta tärkeä indikaattori ja se ennustaa sote-palvelujen tarvetta.

Turussa on panostettu nuorisotakuuseen. Koulutuksen ulkopuolella vuonna 2018 oli 6,8 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on prosenttiyksikön verran vähemmän kuin koko maassa ja Tampereen jälkeen vähiten kuutoskaupungeista. Pääkaupunkiseudun prosentit ovat 9,2-11,8. Ulkopuolella olevien osuus on laskeva, vuonna 2011 osuus oli 3,5 prosenttiyksikköä korkeampi. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret ovat usein syrjäytymisvaarassa ja

heidän elämäntilannettaan tulisi parantaa erilaisin sosiaalityön menetelmin. Tilastokeskuksen tietojen mukaan Turussa tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti lukuvuonna 2016 - 2017 opiskelijoista 5,1 %. Lukiokoulutuksen keskeyttäneitä oli 1,2 %, ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä 5,8 %, ammattikorkeakoulutuksen keskeyttäneitä 5,7 % ja yliopistokoulutuksen keskeyttäneitä 5,4 %. NEET-nuoria eli koulutuksen, työn ja palvelujen ulkopuolelle joutuneita nuoria Turussa on noin 12 % väestöstä ja 27 % ulkomailla syntyneistä ulkomaalaistaustaisista. Koko maassa heitä on 11,8 % ja määrä on laskeva.

Toisen asteen opiskelijat viihtyvät kouluissaan. Lukiolaiset pitävät koulunkäynnistä enemmän kuin muissa isoissa kaupungeissa, myös ammattikoululaiset pitävät paljon koulunkäynnistä, vaikka osuudet ovat laskevia. Luokkien työrauha lukioissa on parantunut entisestään ja toisella asteella luokkien ilmapiiri rohkaisee mielipiteen ilmaisua. Viidennes ammattikoululaista ja 12 % lukiolaisista arvioi vaikutusmahdollisuutensa koulussa hyväksi. Lukiolaiset ja ammattikoululaiset kokevat melko paljon vaikeuksia koulunkäynnissään ja tyttöjen koulu-uupumus kasvaa edelleen. Kahdessa vuodessa lukiolaisten uupuminen on kasvanut 11 prosentista viiteentoista prosenttiin, luku on edelleen alin kuutoskaupungeissa, ammattikoululaisten muutos on kuudesta kahdeksaan prosenttiin. Lukiolaisista 80 % ja ammattikoululaisista 86 % saanut apua opettajalta hyvinvointiinsa. Koulukuraattorille ei yrittämisestään huolimatta päässyt 13 prosenttia ammattikoululaisista eikä 11 prosenttia lukiolaisista. Ammattikouluissa tilanne on parantunut viidellä prosenttiyksiköllä kahdessa vuodessa ja lukioissa vaikeus on tuplaantunut.

Lukiolaisten ja ammattikoululaisten välillä on suuria eroja terveystilanteissa. Tupakkatuotteita käyttää päivittäin viisi prosenttia lukiolaisista ja 30 prosenttia ammattioppilaitosten opiskelijoista. Lukion 1.-2.-luokkalaisista tupakoi päivittäin kaksi prosenttia, ammattikoulussa saman ikäisistä 17 %. Vuonna 2011 ammattikoululaisista tupakoi 36 % ja lukiolaisista 8 %. Nuuskaaminen ja tupakointi on toisella asteella muuta maata harvinaisempaa. Indikaattori heijastelee kuntien onnistumista terveyden edistämässä, hyvinvoinnin tilaa, tarvetta terveydenedistämistoimille, opiskeluhuollon tarvetta. Erot toisen asteen opiskelijoiden välillä kuvaavat tarvetta ja onnistumista terveyserojen kaventamiselle. Seitsemän prosenttia lukiolaisista herätti huolta päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttäjänä tai rahapeliä pelaajana, ammattikoululaisten kohdalla osuus oli 27 %. Huoli herää, kun kaksi seuraavista ehdoista toteutuu: kokeillut ainakin kahdesti marihuanaa / hasista (kannabista), tosi humalassa vähintään kerran kuussa, käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta tai pelaa rahapelejä viikoittain. Ammattikoululaisten tupakointi ja toisen asteen poikien rahapelaaminen on kuitenkin vähentynyt. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa olevia on aikaisempaa vähemmän lukiossa (16 %) ja ammattikoulussa (30 %). Ammattikouluissa tyttöjen humalajuominen on vähentynyt ja raittius lisääntynyt. Vuonna 2011 tosi humalassa kuukausittain oli 38 % ammattikoululaisista ja 23 % lukiolaisista. Alaikäisenä alkoholia tai savukkeita on ostanut vähittäismyynnistä seitsemän prosenttia lukiolaisista ja 17 % ammattikoululaisista. Lukiolaisten ja ammattikoululaisten kannabiskokeilut ja käyttö on lisääntynyt. Laittomia huumeita on kokeillut 15 % lukiolaisista ja 25 % ammattikoululaisista.

Liikkumattomuus näkyy toimintakyvyssä. Liikuntasuosituksen mukaan lasten tulisi liikkua monipuolisesti vähintään tunti päivässä. Tavoitteeseen ylittää ammattioppilaitoksen 1.- ja 2.-luokkalaisista 17 % ja saman ikäisistä lukiolaisista 15 %. Lukiolaisten liikunnan määrä on vähentynyt ja ammattikoululaisten kasvanut. Lukiopoikien ylipaino on vähentynyt, ammattikoululaisten ja lukiolaistytöjen ylipaino on lisääntynyt. Lukiolaisista 16 % on ylipainoisia ja ammattikoululaisista 25 %. Koululounaan jättää syömättä päivittäin kasvava määrä toisen asteen oppilaita (lukio 34 %, ammattioppilaitos 43 %). Kahdeksassa vuodessa ammattikouluissa osuus on kasvanut 25 prosentista. Erot ovat varsin suuret kuutoskaupunkien joukossa, Vantaan 59:stä Oulun 33 prosenttiin.

Opiskelua häiritsevät fyysiset olot (liika kuumuus, kylmyys, tunkkaisuus, epämiellyttävä haju, ahtaus, melu, kirkkaus tai hämärä) vaihtelevat oppilaitoksittain: ammatillisissa oppilaitoksissa 20 % ja lukioissa 8 %. Lukioissa tyytyväisyys on kasvanut ja ammattikouluissa tyytymättömyys. Ammattioppilaitosten kohdalla prosenttiosuus on lähes kaksinkertainen maan keskiarvoon verrattuna. Lukiolaisista 45 prosentilla koulumatka on enintään kaksi kilometriä ja 88 prosentilla enintään viisi kilometriä.

Lähes joka kymmenes lukiolainen on kokenut fyysistä uhkaa ja osuus on verrokkialueiden alhaisin. Ammattikoululaisista osuus on lähes viidennes ja suurin verrokeista. Molemmissa ryhmissä uhka on pienentynyt. Vanhempien fyysistä väkivaltaa on kokenut yhdeksän prosenttia ammattikoululaisista ja seitsemän prosenttia lukiolaisista. Ammattikoululaisten prosentit ovat muita kuutoskaupunkeja korkeammat ja lukiolaisten alemmat. Väkivaltatyö on ennaltaehkäisyä, matalan kynnyksen palveluja, vertaisryhmätoimintaa sekä perus- ja erityispalveluja, joiden tarvetta indikaattori kuvaa.

Lähes kolmasosa lukiolaisista on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien henkistä väkivaltaa, neljäsosa ammattikoululaisista. Turun luvut ylittävät maan keskiarvot ja ovat korkeita myös kuutoskaupunkeihin verrattaessa. Koulukiusattuna on ollut 4,2 prosenttia ammattikoululaisista (koko maa 3,6 %) ja 0,9 prosenttia lukiolaisista (koko maa 1,1 %). Ammattikoululaisten keskuudessa prosentit ovat korkeimmat kuutoskaupungeissa, lukiolaisten keskuudessa keskikastia. Lukiolaisista puoli prosenttia ja ammattikoululaisista kolme prosenttia on osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa. Koulukiusaaminen indikaattorit ovat olleet varsin muuttumattomia. Indikaattori kuvaa yhdenvertaisuutta ja heijastelee, miten kunta on onnistunut yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamisessa.

Yli viidesosa ammattikoululaisista (38 % ammattikoulun tytöistä) ja neljännes lukiolaista on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Seksuaalista väkivaltaa on kohdannut seitsemän prosenttia lukiolaisista ja kahdeksan prosenttia ammattikoululaisista.

Koulussa tai koulumatkalla tapaturman, joka on vaatinut lääkärin, terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan hoitoa, uhriksi on joutunut 15 % ammattikoululaisista ja seitsemän prosenttia lukiolaisista. Ammattikoululaisten tapaturmat ovat kasvusuunnassa toisin kuin lukiolaisten. Tapaturmat ovat yleisin alle 25-vuotiaiden kuolinsyy. Hyvät motoriset taidot ja kunto, esteettömät ja hyvin valaistut ympäristöt sekä asianmukaisten turvavälineiden käyttö suojaavat tapaturmilta.

Nuoret (15-29-vuotiaat) syyllistyivät vuonna 2019 yhteensä 7.976 rikokseen. Luku kuutoskaupungeista pienin Oulussa (7.710) ja Tampereella se on 9.612. Vuonna 2014 Turun luku oli 8.805. Syylliseksi epäiltyjen osuus alle 20-vuotiaiden ikäluokista oli Turussa verrokkien korkein. Nuoruus on rikosten tekemisen kannalta aktiivista aikaa. Suurin osa nuorista rikoksentekeijöistä päätyy rikoksettomaan aikuisuuteen, mutta lähes kaikki toistuvasti rikoksia tekevät aikuiset ovat jo nuorena joutuneet rikoskierteeseen. Nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisy on kokonaisrikollisuuden vähentämisen kannalta tärkein toimenpide paikallisesti ja valtakunnallisesti. Nuorisoriikollisuuden ehkäisyyn voidaan puuttua mm. vaikuttamalla yksilön syrjäytymiskehitykseen tai jo alkaneeseen rikollisuuteen. Rikollisen teon seurausten konkretisoituminen ja rikoksen uhrin kohtaaminen voivat olla nuoren rikoksentekeijän kohdalla tehokkaita keinoja ennalta ehkäistä tulevia rikoksia.

2.5 Työikäiset

Positiivisen rakennemuutoksen myötä työllisyys on parantunut paljon Turussa. Koronakriisin vaikutukset ilmenevät myöhemmin. Työllisyysaste Turussa oli vuoden 2017 päättyessä 66 %, Suomessa syntyneiden 69 % ja ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 48 %. Vuonna 2019 työllisyysaste oli Varsinais-Suomessa kohonnut 73,7 prosenttiin. Turun työttömyysprosentti oli joulukuussa 2019 11,5 %, kun vuotta aiemmin työttömyysprosentti oli 12,2 % eli laskua 0,7 % -yksikköä (eniten Kuusikko-kunnista). Kolmen vuoden aikana työttömyysaste on parantunut 3,9 prosenttiyksikköä ja samalla ajanjaksolla tarkasteltuna pitkäaikaistyöttömyys on saatu puolitettua. Joulukuussa 2019 oli kaikkiaan 10 888 työtöntä turkulaista, joka on 552 työtöntä vähemmän verrattuna vuoden 2018 joulukuun tilanteeseen. Turun työttömyys väheni vuodessa huomattavasti paremmin verrattuna maakunnan ja koko maan muutokseen.

Pitkäaikaistyöttömiä oli vuoden 2019 joulukuussa 2 741, joka on 686 henkilöä vähemmän verrattuna vuoden 2018 joulukuuhun (laskua vuodessa 20 %, kahdessa vuodessa 38 %), pitkäaikaistyöttömien kohdalla suhteellisen osuus kaikista työttömistä laski 4,8 %-yksikköä. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli joulukuussa 25,17 %.

Myös vaikeasti työllistyvien työllisyys on parantunut. Vaikeasti työllistyvien osuus 15-64-vuotiaista oli kuusi prosenttia vuoden 2018 päättyessä, mikä on korkein osuus kuutoskaupungeissa. Vaikeasti työllistyvien osuus työikäisistä kuvaa rakenteellista työttömyyttä. Työttömyyttä voidaan pitää rakenteellisena, jos se ei vähene, vaikka samanaikaisesti työllisyysaste on korkea ja joillakin aloilla vallitsee työvoimapulaa. Vaikeasti työllistyvät ovat työikäisiä, jotka liikkuvat työttömyyden, työvoimapolitiittisten palveluiden ja lyhyiden työsuhteiden välillä ja heillä on vaikeuksia työllistyä avoimilla työmarkkinoilla. Elinkeinorakenteen muutos ja työelämän vaatavuus voivat olla syynä siihen, että työttömän ammatillisista osaamista vastaavia työpaikkoja ei ole tarjolla. Lisäksi ikä, vajaakuntoisuus, terveydelliset ja psykososiaaliset ongelmat voivat vaikeuttaa työllistymistä. Ulkomaalaisia työttömiä oli tammikuussa 2016 yhteensä 2.142 ja työllisyyspalveluissa oli 1.553 ulkomaalaistaustaista, yhteensä 3.695. Vuoden 2020 tammikuussa luvut olivat 1.589 ja 1.773, yhteensä 3.362.

Vuonna 2017 asuntokuntien käytettävissä olevien tulojen mediaani oli Turussa 27.022 euroa ja Suomessa 32.150. Turun luku on kuutoskaupungeista pienin ja sitä voi myös verrata naapurikaupunkeihin Lietoon (44 079€) ja Kaarinaan (39 844€). Vuonna 2016 keskimääräiset vuositulot työllistä kohti olivat Turussa 35.192 €, alimmat Pansio-Jyrkkälässä (29 427€) ja ylimmät Hirvensalo-Kaksikerrassa (52 745€), muilla suuralueilla vaihteluväli oli 31 688-37 720€.

Köyhyys on kasvanut Turussa. Joka kymmenes työkäinen turkulainen on saanut perustoimeentulotukea. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea sai 25-64-vuotiaista 3.3 prosenttia ja osuus on kasvava. Indikaattori kuvaa kuinka suuri osuus työiässä olevasta väestöstä on toimeentulotuen piirissä pitkäaikaisesti. Pitkäaikaisasiakkaiden osuus väestöstä mittaa paremmin todellista köyhyyttä kuin kaikkien toimeentulotuki-asiakkaiden osuus väestöstä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden kohdalta korostuu myös kasvautuva syrjäytymisriski, mihin liittyvät ilmiöinä niin pitkäaikaistyöttömyys kuin kotitalouden jäsenten ylisukupolvisen syrjäytymisen riski. Koko maan prosenttiosuus on 2.9 ja kuutoskaupunkien vaihteluväli 2,3-4,5. Työllisten pienituloisuusaste oli Turussa 8,6 % koko väestössä ja 15,3 % ulkomailla syntyneissä ulkomaalaistaustaisissa.

Työikäisten turkulaisten elämänlaadussa on ongelmia. Elämänlaatunsa hyväksi tuntee 57 % työikäisistä, koko maassa 64 %, molemmat luvut ovat noususuuntaisia. Terveytensä keskitasoista paremmaksi tuntee työikäisistä 68 %. Yksinäiseksi tuntee itsensä työikäisistä turkulaisista joka kymmenes, mikä on lähes kaksi prosenttiyksikköä koko maata suurempi arvo, osuus on pidemmällä aikavälillä vaihdellut vuoden 2014 lukuun 14,5 saakka. Myös merkittävän psyykkisen kuormittuneisuuden arvo on Turussa koko maata korkeampi, vuoden 2015 luku Turussa oli 16 % ja koko maassa 13 %. Työikäisistä turkulaisista 14,2 % tupakoi päivittäin, mikä on hyvin lähellä koko maan keskiarvoa, ja heistä muita kuutoskaupunkeja ja koko maata suurempi osuus käyttää liikaa alkoholia (31,8 %). Alkoholin käyttö on vähenevää, vuonna 2014 luku oli 39,4 %. Viidennes työikäisistä on Turussa lihavia kuten koko maassa ja osuus kasvaa. Vapaa-ajan liikuntaa harrastaa reilut 70 prosenttia työikäisistä. Puolet turkulaisista työikäisistä kokee suurimman osan ajastaan olevansa onnellisia.

Työkyvyn heikkeneminen huolettaa Turussa. Turkulaisista työikäisistä 26 % arvioi työkykynsä heikenneen (koko maa 23 %). Vanhuuseläkkeelle saakka ei usko jaksavansa 23 % turkulaisista (koko maa 23 %, kuutoskaupunkien vaihteluväli 20–28 %). Työkyvyttömyyseläkettä saa 25–64-vuotiaista turkulaisista 6,3 % (koko maa 6,7 %) ja osuus on ollut laskeva. Mielenterveyden ja käytöshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä on 3,6 % turkulaisista 25-64-vuotiaista, määrä on valtakunnallista tasoa ja lievästi pienenevä. Sairauspäivärahaa saa turkulaisista pienempi osuus kuin koko maassa ja määrä pienentyy, Turussa mielenterveysperusteiset sairauspäivärahat ovat muuta maata suurempi osuus ja osuus kasvaa. Sairauspäiväraha kuvaa työkyvyn pitkittynyttä alenemista.

2.6 Ikäihmiset

Puolet turkulaisista 75 vuotta täyttäneistä kokee olevansa suurimman osan ajastaan onnellisia. Elämänlaatunsa hyväksi tuntee 39 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. Osuus on alle koko maan osuuden. 65 vuotta täyttäneistä 48 % tuntee terveytensä huonoksi tai keskitasoiseksi mikä kuitenkin on aavistuksen verran vähemmän kuin maassa keskimäärin. Vuonna 2013 Turun prosentti oli 59. 75 vuotta täyttäneiden keskuudessa 58 % tuntee terveytensä huonoksi tai keskitasoiseksi, vuonna 2013 luku oli kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi. Yksinäisyyttä kokee 75 vuotta täyttäneistä yhdeksän prosenttia, joka on koko maan keskiarvon tuntumassa. Yksinäisyys ennakoii toimintavajeita, lisääntyneitä terveystalv palvelujen käyttöä, kognition heikkenemistä, masennuksen oireita ja jopa kuolemanvaaraa. Yli 75-vuotiaiden turkulaisten joukossa 19 % käyttää liikaa alkoholia (koko maa 16 %) ja määrä on kasvanut muutamalla kymmenyksellä vuosittain. Heistä 2,6 % tupakoi päivittäin, vuonna 2014 osuus oli 5,6 %. 65 vuotta täyttäneistä 10 % ja 75 vuotta täyttäneistä 12 % tuntee merkittävää psyykkistä kuormitusta.

Turkulaiset ikäihmiset pärjäävät arjessaan. 75 vuotta täyttäneistä turkulaisista 89 % arvioi saavansa apua riittävästi, mikä on paras luku kuutoskaupungeissa ja parempi kuin koko maassa, ja saman verran heistä huolehtii itsestään ilman suuria vaikeuksia. Muistinsa huonoksi kokee joka kymmenes 75 vuotta täyttänyt ja osuus on suurin verrokkikaupungeissa. Sata metriä pystyy juoksemaan ilman suuria vaikeuksia 73 prosenttia 65-74-vuotiaista ja puolen kilometrin pystyy kävelemään ilman suuria vaikeuksia 80 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. Lihavia on 65 vuotta täyttäneistä turkulaisista lähes neljännes.

Turussa ikäihmisten laitospuotoisen asumisen osuus on verrokkikaupunkeja suurempi. Kotona asuu 95 % 65 vuotta täyttäneistä turkulaisista, 91 % 75 vuotta täyttäneistä, 87 % 80 ja 81 % 85 vuotta täyttäneistä. Luvut ovat pysytelleet varsin samoina lukuun ottamatta yli 85-vuotiaita, joiden kotona asuminen on kasvanut vuoden 2011 76 prosentista vuoden 2018 81 prosenttiin. Valtakunnallinen tavoitetaso on 91-92 %. Omaishoidon tuella kotona hoidettiin 4,3 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä valtakunnallisen tavoitetason ollessa 6-7 %. Turussa osuudet ovat hienoisessa kasvussa. Kotipalvelun, tukipalvelun tai omaishoidon piirissä 65 vuotta täyttäneistä turkulaisista oli 18,7 %. 75 vuotta täyttäneiden yhdenhengen asuntokuntien osuus on 64 % vastaavan ikäisistä asuntokunnista ja määrä on pysytellyt samoissa luvuissa.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitajaksoja oli 347 kymmentä tuhatta 65 vuotta täyttänyttä kohden. Indikaattori kuvaa iäkkäiden toimintakykyä. Määrä on suurempi kuin maassa keskimäärin. Lonkkamurtuma on sattunut 0.7 prosentille 65 vuotta täyttäneistä. Lonkkamurtumat kuvaavat laajemmin iäkkään väestön terveyttä ja toimintakykyä. Lonkkamurtumien riskitekijöitä ovat kaatumiselle altistavat tekijät, kuten heikentynyt tasapaino, heikentynyt lihaskunto, monilääkitys, hoitamattomat sairaudet, huono ravitsemus, heikentynyt näkökyky, alentunut kognitiivinen toimintakyky sekä ympäristön ja yksilön toimintakyvyn välinen epäsuhta. Murtumien syntymiseen kaatuessa voi liittyä myös luuston normaalista poikkeavaa haurastumista. Yhden lonkkamurtuman hoito maksaa liki 20.000 € ja uusinta- tai korjaushoidon kustannus

on keskimäärin 12.800 €. Kaatumisia ja lonkkamurtumia voidaan ennaltaehkäistä. Kaatumisiin ja puutoamisiin liittyviä hoitajaksoja kymmentä tuhatta asukasta kohti Turussa on enemmän kuin muissa kuutoskaupungeissa mutta saman verran kuin koko maassa.

Eheä aluerakenne tukee asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämistä. Ikääntyneistä 71 prosenttia saavuttaa lähimmän päivittäistavarakauppansa kävellen enintään puolen kilometrin päästä. Vapaa-ajan liikuntaa harrastaa 65 % yli 75-vuotiaista, mikä on kasvava osuus. Neljä viidestä samasta ikäluokasta kävelee puolen kilometrin matkan ilman suuria vaikeuksia.

Vuonna 2018 turkulaisten työ- ja kansaneläkeläisten keskieläke oli 1 736 euroa, koko maassa 1 656 €. Kuutoskaupungeista korkein keskieläke on Espoossa 2 249 ja alin Oulussa 1 681 e. Lietolaisten ja rai-siolaisten keskieläke on turkulaisia alempi ja naantalilaisten ja kaarinalaisten hieman korkeampi. Joka yhdeksäs turkulainen yli 75-vuotias on joutunut tinkimään ruuasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen takia.

2.7 Talous ja elinvoima

Turku on kasvava kaupunki, mutta syntyvyys on supistunut paljon. Turun asukasluku 31.12.2019 oli 193 246. Väestöennuste vuodelle 2030 on 207 645. Turun ikärakenne eroaa muun maan ikärakenteesta siten, että Turussa on vähemmän alle 15-vuotiaita ja enemmän 16-24-vuotiaita asukkaita, muissa ikäryhmissä erot ovat pienet. Turkulaisista 28 prosenttia on alle 25-vuotiaita ja 21 prosenttia yli 64-vuotiaita. Turussa on vuosittain kuollut enemmän ihmisiä kuin syntynyt vuodesta 2017 lähtien. Muissa kuutoskaupungeissa tilanne on päinvastainen. Vuonna 2019 turkulaiseksi syntyi 1 634 henkeä ja kuolleita oli 1 857. Turkuun muuttaa enemmän ihmisiä kuin muuttaa pois, nettomuutto on 6,8 tuhatta asukasta kohti. Turku oli kolmanneksi houkuttelevin kuutoskaupunki Tampereen ja Vantaan jälkeen vuonna 2018. Väestönkasvu perustuu siten maahanmuutolle ja kuntien väliselle muutolle. Turun väestö lisääntyi 1 915 henkilöllä vuonna 2019. Turkulaisista 84 prosenttia puhuu äidinkielenään suomea, 5 prosenttia ruotsia ja 11 prosenttia muita kieliä, joista yleisimmät ovat venäjä, viro ja arabia.

Huoltosuhde on Turussa koko maata paremmalla tolalla. Taloudellinen huoltosuhde on Turussa (129) Oulun jälkeen korkein kuutoskaupungeista ja alle koko maan tason (134). Indikaattori on vahvistunut Turussa: vuonna 2015 arvo kävi 142:ssa. Vuonna 2011 Turun ja koko maan taso olivat sama (128). Taloudellinen huoltosuhde eli elatussuhde ilmaisee kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti. Demografinen huoltosuhde Turussa (50) on kaikkien kuutoskaupunkien tavoin muuta maata (61) edullisempi. Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Vuonna 2011 huoltosuhde oli Turussa 46 ja koko maassa 53, joten Turun tilanne on heikennyt koko maata hitaammin. Työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin lukeutuu koko ei-työllinen väestö, eli työttömät, eläkeläiset, lapset ja omaa kotitaloutta hoitavat. Tuloeroja mittaava Gini-kerroin on Turussa 30,6 (koko maa 28,1) ja Espoon ja Helsingin jälkeen kuutosten korkein.

Gini-kerroin on yksi yleisimmin käytetyistä tuloerojen mittareista. Gini-kertoimessa tuloerojen taso on kiitetty yhteen lukuarvoon, mikä voi vaihdella nollan ja sadan välillä. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi tulojako on. Muutokset Gini-kertoimessa ovat olleet pieniä niin koko maassa kuin kuutoskaupungeissakin. Työpaikkojen määrä kasvoi Turussa 4 707 työpaikalla vuodesta 2015 vuoteen 2017, jolloin työpaikkoja oli yhteensä 100 128.

Turun suuralueita tarkastellessa nousee esille sosioekonomista eriytymistä kuvaavia indikaattoreita. Pienituloisimmat turkulaiset asuvat Nummi-Halisissa, Varissuo-Lausteella, Pansio-Jyrkkälässä ja Keskustassa. Näillä neljällä alueella pienituloisten osuus väestöstä on 31-38 prosenttia. Pienituloisuuden mittarina on niiden asukkaiden osuus väestöstä, joiden veronalaiset tulot olivat alle 15 tuhatta euroa. Vähiten pienituloisia asuu Hirvensalo-Kaksikerrassa, Maaria-Paattisilla ja Länsikeskuksessa, joissa heidän osuutensa jää alle 22 prosentin. Vuonna 2017 hirvensalo-kaksikertalaisten tulot asukasta kohti olivat 33 274 euroa ja varissuo-laustelaisten noin puolet tästä eli 17 760 euroa. Varissuo-Lausteella ja Pansio-Jyrkkälässä työttömyys kohosi 24 prosenttiin kun taas Hirvensalo-Kaksikerrassa, Keskustassa, Maaria-Paattisilla ja Länsikeskuksessa se jäi alle 12 prosentin. Pahimmilla työttömyysalueilla työvoima on heikoimmin koulutettua ja Keskustassa ja Hirvensalo-Kaksikerrassa parhaiten. Vähintään toisen asteen tutkinto koko väestössä on noin 80 prosentilla Keskustassa ja Hirvensalo-Kaksikerrassa ja noin 60 prosentilla Pansio-Jyrkkälässä ja Varissuo-Lausteella.

Turun kaupungin taloustilanne on kireä. Turun kaupungin toiminnan nettomenot vuonna 2020 ovat 1.1 miljardia euroa. Valtionosuuksien määrä on 1.340 euroa per asukas mikä on Oulun jälkeen kuutoskaupunkien suurin määrä. Valtionosuudet kattavat 23,45 % nettokustannuksista. Verotuloja kaupunki kerää 3 944 euroa asukasta kohti, kun koko maan määrä on 4 065 euroa asukasta kohti. Vuosikate jää 33 euroon asukasta kohti, mikä jää alle kymmenekseen koko maan arvosta. Lainaa kaupungilla on 4 290 euroa asukasta kohti eli enemmän kuin muissa kuutoskaupungeissa ja suhteellinen velkaantumisaste on 79,1 %.

3. Miten tästä eteenpäin?

Turkulaisten oma kokemus hyvinvoinnistaan on kehittynyt usealla indikaattorilla mitattuna myönteiseen suuntaan ja turkulaiset lapset ja nuoret ovat pääsoin tyytyväisiä elämäänsä. Onnellisuuden kokemus ja liikunnan harrastaminen ovat lisääntyneet. Turkulaiset ovat tyytyväisiä asuinalueidensa turvallisuuteen. Myönteistä kehitystä tukee hyvä työllisyystilanne ja osaaminen.

Laaja hyvinvointikertomus on kaupunkilaisten hyvinvoinnin tilannekuva. Siinä luodaan tilastotiedon perusteella käsitys kaupunkilaisten hyvinvoinnin tilasta ja käsitystä peilataan hyvinvoinnin ja aktiivisuuden strategiseen ohjelmaan, joka on kaupungin hyvinvointisuunnitelma. Tässä kappaleessa on nostettu seikkoja, jotka eivät riittävästi näy strategiassa ja jotka pitää tulevaisuudessa huomioida nykyisen strategian toimeenpanon rinnalla.

Laajaa hyvinvointikertomusta viimeisteltäessä puhkesi maailmanlaajuinen koronapandemia. Se leimaa lähiajat hyvinvoinnin ja terveyden sektorien toimintaa. Mitä parempi hyvinvoinnin ja terveyden tila ja rakenteet yhteiskunnassa on, sitä paremmat valmiudet yhteiskunnalla on pärjätä myös poikkeusoloissa. Poikkeusoloissa korostuu erityisesti tämän laajan hyvinvointikertomuksen ydinviesti yhdessä tekemisen merkityksestä hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämisessä ja edistämisessä.

Suurin osa turkulaisista voi hyvin mutta haasteita riittää

Hyvinvoinnin kannalta neljä keskeistä haastetta ovat

- ikärakenteen muutos

Vuoteen 2040 yli 65-vuotiaita on Turussa viidennes enemmän kuin nyt, 15-64-vuotiaita vajaan yhdeksän prosenttia nykyistä enemmän ja alle 15-vuotiaita nelisen prosenttia vähemmän. Myös Turussa palvelujen tarve muuttuu ja kasvaa voimakkaasti, vaikka kansallisella tasolla Turun luvut eivät ole hälyttäviä.

Turussa tarvitaan ikäihmisten palveluja koordinoiva poikkihallinnollinen rakenne, jolla eri toimialojen palvelut linkittyvät toisiinsa palvelujen vaikuttavuuden parantamiseksi ja toiminnan ja talouden tehostamiseksi.

Ikärakenteen muutokseen liittyvät strategiset tavoitteet on priorisoitava päätöksenteossa voimakkaammin. Strategiassa linjatuista toimenpiteistä erityisen tärkeitä ovat ikäihmisten fyysistä toimintakykyä ja henkistä hyvinvointia tukevat palvelut, joista esimerkkejä jo toteutettavassa toiminnassa ovat Voimaa vanhuuteen-toimintamalli ja kulttuurihyvinvoinnin edistäminen mm. asumispalveluissa ja vapaa-ajantoiminnoissa.

- mielen voimavarat

Huoli mielenterveydestä on kasvanut kaikissa ikäryhmissä. Mielen voimavarojen kannalta keskeistä on varmistaa hyvä arki, tunne kuulumisesta yhteisöön ja aktiivisen elämän mahdollistava ympäristö.

Turussa tarvitaan lisää panostusta ja koordinaatiota niin ehkäisevän kuin korjaavankin mielenterveyden palveluihin kaikille ikäryhmille. Panostus voi olla nykyisten resurssien uudelleen suuntaamista, osaamisen kasvattamista sekä asenne- ja toimintakulttuurimuutoksen toteuttamista palvelujen tuotannossa. Esimerkiksi nuorten osalta uutena toimintana on käynnistetty henkilöstön ja järjestöjen koulutus mielen voimavarojen vahvistamiseksi. Nyt luotava ehkäisevän mielenterveys-työn poikkihallinnollinen toimintamalli.

Käynnissä olevat kehittämisprosessit on vietävä läpi: tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus, perhekeskus ja hyvinvointitoimialan päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen osana talouden sopeuttamisohjelmaa. Kehittämisessä pyritään saamaan koko palveluketju saumattomaan toimintaan mielenterveyden edistämiseksi.

- työ- ja toimintakyky

Jo osalla alakouluikäisiä lapsia on vaikeuksia selvitä arjesta. Työllisyystilanne on mahdollistanut yhä useamman työllistymisen mutta osalla työikäisiä toimintakyky ei ole riittänyt työelämään. Ikäihmisillä keskeinen tavoite on, että he kykenevät elämään itsenäistä elämää mahdollisimman pitkään. Työ- ja toimintakyvyn turvaamiseksi on panostettava monitoimijaisella yhteistyöllä hyvinvoinnin ja terveyden peruselementteihin (elintavat, osaaminen, osallisuus, ympäristö).

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on pantava toimeen riittävästi resursoituna. Terveempää elämää- poikkihallinnollisella kehittämistyöllä vahvistetaan lasten ja nuorten hyviä elintapoja ja sitä kautta toimintakykyä ja hyvinvointia.

Kuntien roolin kasvaessa työllisyyden edistämässä työllisyyskokeilun myötä myös odotukset -kasvavat. Turun kaupungilla on tarvittavat resurssit ja osaaminen vastata työnhakijoiden työ- ja toimintakyvyn, osaamisen ja elämänhallinnan haasteisiin kokonaisvaltaisesti. Työllisyyspalvelujen lisäksi esimerkiksi Kimmoke-ranneke tukee työikäisten toimintakykyä monipuolisesti.

Kaupungin palveluverkon rakentamisessa ja kehittämisessä on huomioitava käyttäjälähtöisyys ja fyysisen ympäristön vaikutus toimintakykyyn.

Keskeinen haaste on ajatella toimintoja uudella tavalla, joka innostaa kaupunkilaisia käyttämään toimintakykyä tukevia palveluja. Se edellyttää myös uudenlaista palveluohjausta ja viestintää.

- tasapuolinen aluekehitys

Turku koostuu monenlaisista alueista. Fyysisen ja digitaalisen palveluverkon kehittämisen sekä fyysisen ympäristön tulee vastata alueellisiin tarpeisiin, jotta alueiden veto- ja pitovoimaa vahvistetaan. Tiedolla johtaminen mahdollistaa toimenpiteiden alueellisen kohdentamisen vaikuttavasti.

Sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen toimintaohjelma on toteutettava ja sen osana Turun kaupungin lähiöohjelma ja lasten ja nuorten palvelujen alueellinen tarkastelu. Se edellyttää resurssien uudelleen ohjausta sekä uudenlaista yhteistyötä ja totuttujen toimintatapojen muuttamista.

Lähiöohjelman keskiössä on asukas. Tasapuolisessa aluekehityksessä on kysymys kehittämisresurssien sekä hyvinvoinnin kannalta merkittävien toimenpiteiden optimoinnista ja niiden kohdistamisesta tasapuolisesti alueiden erityispiirteet (asukastarpeet, rakenne, palvelut) huomioiden. Lähiöohjelma tehdään poikkihallinnollisella valmistelulla, poikkihallinnollisin resurssein sekä yhteistyössä ulkoisten kumppaneiden (mm. yritykset, yhdistykset, omistajat, kehittäjät, 3-sektorin toimijat) ja kaupunkilaisten kanssa. Alueiden elinvoiman turvaaminen ja vahvistaminen, hyvinvoinnin edistäminen sekä fyysisen kaupunkirakenteen kehittäminen muodostavat työskentelylle viitekehysten.

Hyvinvoinnin neljä keskeistä haastetta tulee huomioida hyvinvoinnin ja aktiivisuuden strategisen ohjelman toimeenpanossa ja sen päivityksessä sekä kärkihankkeissa ja hallinnon uudistuksessa.

Hyvinvoinnin edistäminen vaatii monitoimijaista yhteistyötä sekä johtamisen ja toimintatapojen uudistamista

Hyvinvoinnin haasteisiin täytyy entistä vahvemmin vastata koko kaupunki yhdessä mutta myös alueittain ilmiöiden luonteen vuoksi. Tämä edellyttää vielä vahvemmin poikkihallinnollista työtapaa niin johtamisessa, kehittämisessä kuin palvelujen tuotannossa. Tämän tulisi olla lähtökohta tulevassa hallinnon uudistamisessa. Kaupunkilaiset, järjestöt ja yritykset ovat arvokkaita kumppaneita hyvinvoinnin edistämisessä. Parhaimmillaan kaikki osapuolet toimivat yhdessä koordinoitusti yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi. Johtamisen on enenevässä määrin perustuttava tietoon ja ymmärrykseen kaupunkilaisten ai-doista tarpeista. Hyvinvoinnin ammattilaisten työn lähtökohta on oltava ihmisen kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa yli omien rutiinien ja hallintorajojen.